

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Pavla Němečková

Kolizní úprava smluvních závazkových
vztahů v USA

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Bříza LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Uzavření rukopisu: 24. 6. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 133 198 znaků včetně mezer.

Pavla Němečková

V Praze dne 24. 6. 2020

Tímto bych ráda poděkovala **JUDr. Petrovi Břízovi LL.M., Ph.D.** za podporu, cenné rady a vstřícný přístup při vedení mé diplomové práce.

Ráda bych také poděkovala své rodině a všem svým blízkým za soustavnou podporu během celého studia.

Obsah

Úvod	1
1. Specifika a vývoj amerického mezinárodního práva soukromého	3
1.2 Ústavní mantinely	5
1.3 Dílčí specifika amerického MPS.....	6
1.3.1 <i>Law Market</i>	6
1.3.2 <i>Uniform Commercial Code</i>	7
1.4 Vývoj amerického mezinárodního práva soukromého	8
1.4.1 Tradiční přístupy	8
1.4.2. Scholastická revoluce.....	11
1.4.3 Druhý Restatement.....	13
1.4.4. Soudní revoluce.....	15
1.4.5. Srovnání vývoje s úpravou v evropských zemích	16
2. Autonomní volba práva ve smluvních závazkových vztazích	17
2.1 Otázky posouzení platnosti ujednání o volbě práva	18
2.2 Druhý Restatement a volba práva	19
2.2.1 Podstatný vztah nebo jiný rozumný důvod.....	21
2.2.2 Veřejný pořádek.....	22
2.2.2.1 <i>Lex limitatis</i>	23
2.2.2.1.2 <i>Lex limitatis</i> dle práva Evropské unie	24
2.2.2.2 Rozsah a meze výhrady veřejného pořádku	25
2.2.2.2.1 Fundamentalita norem veřejného pořádku	26
2.2.2.3 Veřejný pořádek v EU	27
2.2.2.4 Výhrada veřejného pořádku v USA v praxi.....	28
2.2.2.4.1 Spotřebitelské smlouvy.....	29
2.2.2.4.2 Pracovní smlouvy	31
2.2.2.4.3 Franšízové smlouvy	33
2.2.2.4.4 Pojistné smlouvy.....	33
2.2.2.4.5 Lichvářské smlouvy.....	34

2.3 <i>Uniform Commercial Code</i> a volba práva	35
2.3.1 Znění ustanovení o volbě práva	36
2.3.2 Problémy s výkladem ustanovení o volbě práva a přístup k jejich řešení ...	37
3. Rozhodné právo v případě absence volby práva	40
3.1 Druhý Restatement a rozhodné právo při absenci volby práva	41
3.1.1 Obecná ustanovení o rozhodném právu při absenci volby práva	42
3.1.2 Speciální ustanovení	43
3.1.3 <i>Dépeçage</i>	45
3.1.3.1 <i>Dépeçage</i> v USA v praxi	46
3.1.3.2 <i>Dépeçage</i> v Evropské unii	47
3.2 Tradiční přístup k určení rozhodného práva při absenci volby práva.....	48
3.2.1 Problémy tradičního přístupu.....	48
3.2.2 Únikové nástroje	49
3.3 Metoda „lepšího práva“	50
3.3.1 Pět kritérií dle metody lepšího práva	50
3.3.2 Problémy metody lepšího práva.....	52
3.4 Rozhodné právo v případě absence volby práva v EU	52
3.4.1 Ustanovení použitelné při absenci volby práva v nařízení Řím I.....	52
3.4.2 Srovnání s americkou úpravou.....	54
Závěr.....	56
Seznam použitých zdrojů	60
Seznam použitých zkratk.....	65
Abstrakt	66
Abstract.....	67

Úvod

„Oblast mezinárodního práva soukromého je ponurá bažina plná třesoucího se bahna a obydlená pouze vzdělanými, ale výstředními profesory, kteří zvláštní a nepochopitelnou hantýrkou teoretizují o tajemných záležitostech.“

William Lloyd Prosser

Takto se o americkém¹ mezinárodním právu soukromém (dále také jako „MPS“), nebo anglicky *conflict of laws*, vyjádřil děkan Právnické fakulty na Kalifornské univerzitě v Berkeley a uznávaná kapacita amerického deliktního práva William Lloyd Prosser.² Také Benjamin N. Cardozo, legendární americký soudce narozen v roce 1870 v New Yorku, o mezinárodním právu soukromém smýšlel podobně, přičemž prohlásil, že: *„Když průměrný soudce čelí problému týkajícího se mezinárodního práva soukromého, cítí se skoro úplně ztracen, a stejně jako tonoucí se chytá stébel.“*³

Tyto citáty sice pocházejí z minulého století, ale situace se na americkém kontinentu zásadně nezměnila. Mezinárodnímu právu soukromému ve Spojených státech amerických (dále také jako „USA“) stále chybí kodifikace a rozdíly v přístupu k řešení kolizních situací se liší stát⁴ od státu, někdy i soud od soudu a případ od případu.

¹ Termín „americké“ používám v odkazu na Spojené státy americké, nikoliv na celý americký kontinent. Nepřesnosti jsem si vědoma a tento pojem používám pouze kvůli zjednodušení textu.

² Z originálu: *„The realm of conflict of laws is a dismal swamp filled with quaking quagmires and inhabited by learned but eccentric professors who theorize about mysterious matters in a strange and incomprehensible jargon“*. Srov. SYMEONIDES, Symeon. *The American choice-of-law revolution: past, present and future*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. 478 stran. ISBN 9004152199, s. 1.

³ HANCOCK, Moffat. *Crisis, Chaos, and Confusion in Conflict of Laws*. *Stanford Lawyer*, 1966, issue 1, cover story, s. 1.

⁴ Souhrnné označení „stát“ často používám místo exaktnějšího termínu „stát nebo jiné území USA“. Tato jiná území jsou např. Puerto Rico, District of Columbia nebo Panenské ostrovy. Ačkoliv se právně

Úvod

Cílem této práce je přiblížit českému čtenáři americký systém mezinárodního práva soukromého, konkrétně v oblasti smluvních závazkových vztahů. Chtěla bych americkou kolizní úpravu porovnat s úpravou v zemích Evropské unie a v závěru posoudit, který ze dvou systémů je praktičtější. Dále bych chtěla zjistit, zda je americká úprava opravdu tak zmatečná a roztržitá, jak se na první pohled zdá, či jestli existují určité jednotící prvky, ať už vyplývají z teorie, nebo praxe.

nejedná přímo o státy USA, jedná se o území, kde vykonává americká vláda svou pravomoc. Z důvodu zjednodušení textu tedy v určitých případech používám označení „stát“ i pro jiná území USA.

1. Specifika a vývoj amerického mezinárodního práva soukromého

Mezinárodní právo soukromé je důležitá disciplína již po staletí. Kolizní situace nastávaly vždy, a vždy lidé chtěli vědět dle jakého práva se bude právní vztah posuzovat, kde se mohou soudit a jestli bude rozhodnutí soudu dále vymahatelné. V posledních letech se ale svět stále více globalizuje, migrace a mezinárodní obchod nabyly bezprecedentního objemu a z přeshraničního uzavírání smluv se stala každodenní záležitost. Ve Spojených státech amerických, kterým se přezdívá země neomezených možností a kde je tempo obchodu a migrace dlouhodobě ještě dynamičtější a rychlejší, než v jiných částech světa, to platí dvojnásob. U amerického soudu navíc může nečekaně skončit ledajaký přeshraniční spor, třeba jen na základě toho, že v USA cizí subjekt vyvíjí dlouhodobější obchodní činnost nebo že bylo cizinci na území některého z amerických států doručeno.⁵

Pojem „americké mezinárodní právo soukromé“ je vlastně protimluv, protože v USA neexistuje jen jeden systém MPS.⁶ Vzhledem k tomu, že USA je federální stát, právní systém je zde rozdělen na jednotlivé státní právní řády a na federální právní řád. Americká Ústava⁷ rozděluje pravomoci mezi federální vládu a státy tak, že určité záležitosti celostátní důležitosti svěruje federální vládě a státům náleží pravomoci dle zbytkové klauzule. Toto je určeno desátým dodatkem Ústavy USA, který stanoví: „Práva, která ústava výslovně nepřiznává Unii ani je nevyklučuje z pravomoci států, náležejí jednotlivým státům nebo lidu.“ Do státních pravomocí patří například velká část soukromého práva.⁸

1.1 Jednotlivé typy kolizních situací v americkém MPS a jejich řešení

Specifické vnitřní rozdělení země a jejího právního systému značí, že kolizních situací bude v USA více druhů, než známe z Evropy. Tzv. vertikální konflikt je střet federálního a státního práva. Horizontální konflikty pak nastávají, když dojde ke střetu práva jednotlivých států

⁵ BŘÍZA, Petr. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. Praha: C.H. Beck, 2012. Právní praxe. 328 stran. ISBN 978-80-7179-606-0, s. 223.

⁶ SYMEONIDES 2006, s. 2.

⁷ SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. Ústava Spojených států amerických, ve znění pozdějších předpisů. In: Archives.gov [online]. [cit. 13. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/founding-docs/constitution>. Dále jen „Ústava USA“.

⁸ SYMEONIDES, Symeon. *American private international law*. Frederick, MD: Aspen, 2008. 372 stran. ISBN 9789041127426, s. 24-25.

(mezistátní konflikt), státu a cizí země (mezinárodní státní konflikt), nebo federálního práva a práva cizí země (mezinárodní federální konflikt).⁹

Federální právo řeší v praxi hlavně vertikální konflikty, což vyplývá přímo z americké Ústavy, která v šestém článku říká, že: „*Tato ústava, zákony Spojených států vydané na jejím základě, jakož i všechny smlouvy, které jsou nebo budou uzavřeny jménem Spojených států, jsou vrcholným právem země; soudci všech států jsou jimi vázáni, i kdyby se v ústavě či zákonech jiného státu vyskytla protikladná ustanovení.*“¹⁰

Mezinárodní federální konflikty se také řídí federálním právem, které ale čerpá a je přímo ovlivněno státní úpravou.¹¹

Mezistátní konflikty jsou řešeny skoro výhradně právními řády jednotlivých států, ovšem v rámci ústavního pravidla¹² „plné důvěry a uznání“,¹³ které vyslovuje povinnost států uznávat právní předpisy a soudní rozhodnutí ostatních států. Ustanovení o plné důvěře a uznání má Kongres pravomoc provádět federálními předpisy, ale této možnosti využil jen velmi zřídka (konkrétně čtyřikrát, hlavně v oblasti rodinného práva, např. v oblasti řešení přeshraničních sporů o péči o dítě).¹⁴

V mezinárodních státních konfliktech (stát USA a cizí země) je normotvůrcem také jednotlivý stát, přičemž už se nemusí držet v mantinelech pravidla plné důvěry a uznání.¹⁵ Stát by ovšem nikdy neměl zasahovat do zahraničních věcí federální vlády.¹⁶

Jak je zřejmé, většina kolizních situací bude v USA řešena právem jednotlivých států. Přestože státy disponují pravomocí vydávat předpisy v této oblasti, pouze jeden stát se rozhodl MPS komplexně kodifikovat.¹⁷ Tím státem je Louisiana, jejíž soukromé právo vychází z velké části z civilních systémů a římského práva.¹⁸

⁹ SYMEONIDES 2008, s. 17.

¹⁰ SYMEONIDES 2008, s. 17.

¹¹ SYMEONIDES 2006, s. 4.

¹² Článek 4 oddíl 1 Ústavy USA:

„*Veřejné akty, dokumenty a soudní rozsudky kteréhokoli státu se v ostatních státech těší plné důvěře a uznání. Kongres může prostřednictvím obecně platných zákonů předepsat způsob, kterým bude přezkoumána původnost a právní síla podobných aktů, dokumentů a rozsudků.*“

¹³ Z originálu: „*full faith and credit*“.

¹⁴ Konkrétně se jedná o 28 USCA § 1738, §1738A, §1738B a §1738C. Srov. SYMEONIDES 2008, s. 17.

¹⁵ SYMEONIDES 2008, s. 18.

¹⁶ SYMEONIDES 2008, s. 55.

¹⁷ SYMEONIDES 2008, s. 18.

¹⁸ Oficiální internetové stránky vlády státu Louisiana. In Louisiana.gov [online]. [cit. 27.2.2020]. Dostupné z: <https://www.louisiana.gov/about-louisiana/>.

1.2 Ústavní mantinely

Jak jsem zmínila výše, státy se musí při vytváření pravidel MPS držet v mantinelech Ústavy USA, tak jak ji interpretuje americký Nejvyšší soud. Hlavní principy, které musí státy dodržovat, jsou princip plné důvěry a uznání, který jsem zmiňovala výše, a princip tzv. výhod a imunit, které se nacházejí ve čtvrtém článku Ústavy USA a vztahují se na rezidenty (fyzické osoby) všech amerických států. Pravidlo výhod a imunit stanoví, že každý stát musí zajistit, aby rezidenti cizích států požívali stejných tzv. základních práv, jako rezidenti státu domácího.¹⁹ Tato základní práva zahrnují např. přístup k soudu, právo na vlastnictví nebo právo podnikat. Nejenže se ale toto pravidlo nevztahuje na všechna práva, která rezidenti daného státu mají, ale dokonce pravidlo ani není absolutní. Jak Nejvyšší soud USA judikoval v případě *Supreme Court of New Hampshire v. Piper*,²⁰ diskriminace vůči nerezidentům je dovolená, pokud existuje podstatný důvod pro odlišné zacházení, nebo pokud diskriminace je opodstatněná nějakým záměrem daného státu.²¹

Dalším ústavním mantinelem je právo na spravedlivý proces a na rovné zacházení, které vyplývá z čtrnáctého dodatku Ústavy USA a které se vztahuje na veškeré osoby souzené v USA, ať jde o osobu fyzickou nebo právnickou, domácí či zahraniční.

Ačkoliv je právo na spravedlivý proces obecného charakteru, americký Nejvyšší soud často odkazuje právě na čtrnáctý dodatek Ústavy, když rozhoduje o problému souvisejícím s volbou práva.²² Další z ústavních mantinelů je již výše zmíněný zákaz zásahů do zahraničních věcí země. Tato pravomoc je Ústavou USA svěřena výhradně do rukou Kongresu a Prezidenta,²³ přičemž státům výslovně zakazuje: „[...] uzavřít jakoukoli mezistátní smlouvu, nesmí vstoupit do aliance či konfederace; udělovat povolení k zajímání lodí [...] Žádný stát nesmí bez souhlasu Kongresu uvalit jakákoli cla na dovážené a vyvážené zboží [...] Žádný stát nesmí bez souhlasu Kongresu uvalit jakékoli clo z tonáže, zřizovat vojsko či válečné loďstvo v době míru, uzavírat smlouvy nebo vstupovat do války, ledaže by byl již napaden nebo se nacházel v nebezpečné situaci, která nepřipouští zdržení.“²⁴ Zahraniční věci tedy patří hlavně do rukou federální

¹⁹ SYMEONIDES 2008, s. 46.

²⁰ *Sup. Ct. of N.H. v. Piper*, 470 US 274, 284 (1985).

²¹ SYMEONIDES 2008, s. 54-55.

²² SYMEONIDES 2008, s. 46-47.

²³ SYMEONIDES 2008, s. 55.

²⁴ Článek 1 oddíl 10 Ústavy USA.

exekutivy a legislativy. Proto by se do těchto záležitostí neměly vměšovat nejen státy jako takové, ale ani soudy, ať už jde o soudy státní nebo federální.²⁵

1.3 Dílčí specifika amerického MPS

Americké mezinárodní právo soukromé vychází nejen z více či méně závazných psaných právních předpisů, jak je známe my, ale také z precedenčních soudních rozhodnutí. Díky tomu, že právo není uvalováno shora, jak je tomu v Evropské unii, je dynamické a rychle se mění. Kvůli často rozdílné praxi jednotlivých soudů existuje velký rozdíl mezi právem, které je zakotveno v předpisech a vyučováno na školách, a právem, které je soudy skutečně aplikováno.²⁶ Americké právo je pro českého právníka těžko uchopitelné a pochopitelné také kvůli tomu, že v něm existují specifika nám neznámá.

1.3.1 *Law Market*

Jak je všeobecně známo, USA je země zaměřená na kapitalismus, individuální schopnosti jednotlivce a umění prosadit se mezi tvrdou konkurencí. Obchod v USA dlouhodobě vzkvétá, což se překvapivě projevuje i v právním systému. „*Významní experti na law&economics jsou přesvědčeni, že vznik a fungování těchto [kolizních] norem jsou, mezi jinými, významně ovlivněny zájmem států na přilákání investorů a obchodníků, případně snahou uspokojit jiné zájmy, jež jsou vygenerovány v soutěži zájmových skupin probíhající v každém jednotlivém státě i mezi státy navzájem. Jedná se o fenomén nazývaný „Law Market“, tedy jakýsi trh práva či právních řádů, na němž tyto soutěží.*“²⁷ V USA totiž existuje významná mobilita mezi jednotlivými státy, které se v Evropské unii (dále také jako „EU“) nedá nikdy dosáhnout, hlavně kvůli jazykové bariéře.²⁸ Dalo by se říci, že v USA jsou hranice jednotlivých států v běžném životě relativně nedůležité, proto vzniká větší množství kolizních situací než v jiných zemích.²⁹ Fenomén *law marketu* úzce souvisí s negativním jevem tzv. *forum-shoppingu*. *Forum-shopping* je označení pro případy, kdy strana žaluje v určitém státě, protože tam je větší pravděpodobnost

²⁵ SYMEONIDES 2008, s. 55.

²⁶ Teorii se přezdívá „*law in books*“ a praxi „*law in action*“.

²⁷ BŘÍZA, Petr. *Široké nůžky americké teorie a praxe při vynucování volby práva v obchodních smlouvách, aneb mají Evropané co závidět? Jurisprudence*, 2008, č. 7, s. 19 a násl, s. 20.

²⁸ BŘÍZA 2008, op. cit., s. 20.

²⁹ SYMEONIDES 2008, s. 20.

příznivého výsledku.³⁰ Americké soudy nejsou *forum-shoppingu* příliš nakloněny a brání se mu hlavně pomocí výhrady *forum non conveniens*. Použití této výhrady funguje tak, že soud určí, že se nějaký jiný soud hodí lépe pro vyřešení tohoto sporu. Soudní proces se poté musí uskutečnit u tohoto jiného soudu, což může stranám v konkrétním případě zabránit zneužití *forum-shoppingu*.³¹

1.3.2 *Uniform Commercial Code*

Je třeba zmínit, že ačkoliv není americké MPS kodifikováno, existuje zde jednotící prvek ve formě *Uniform Commercial Code*³² (dále také jako „UCC“), jednotného obchodního zákoníku, který dnes už přijaly všechny státy USA (ať už jako celek, nebo s výhradami), a který harmonizuje velkou oblast hmotného obchodního práva.³³ UCC zajišťuje obchodníkům v rámci USA, že se jejich obchodní smlouvy budou posuzovat stejně napříč všemi státy USA, proto se UCC občas přezdívá „páteř amerického obchodu“.³⁴ UCC sice nepřináší kodifikaci MPS, ale obsahuje určité podpůrné kolizní normy a hlavně výrazně snižuje četnost kolizních situací, kdy by bylo potřeba hledat rozhodné právo, protože se právní řády jednotlivých států v této oblasti nijak zásadně neliší. Možná i proto, že je velká část obchodního práva takto harmonizována, neexistuje v USA silné přesvědčení o potřebě obecné kodifikace MPS.

Zde je opět vhodné zmínit velký rozdíl mezi úpravou v USA a v Evropské unii. V rámci EU neexistuje žádné jednotné obchodní právo a právní řády jednotlivých zemí se často velmi liší a jsou pro příslušníky ostatních států těžko čitelné (už jen kvůli jazykové bariéře). Proto je v EU mnohem výraznější potřeba MPS kodifikovat, aby obchod mohl probíhat bez překážek i zde. Přestože UCC sjednocuje významnou část obchodního práva, nepokrývá rozhodně všechny druhy smluv. Navíc se samozřejmě neaplikuje na vztahy překračující hranice USA. I proto je kolizní úprava smluv v USA nadále důležitá.³⁵

³⁰ Srov. Oficiální internetové stránky Legal Information Institute pod záštitou Cornell Law School. In Law.cornell.edu [online]. [cit. 10. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.law.cornell.edu/wex/forum_shopping.

³¹ Pro více informací o *forum non conveniens* srov. např. BŘÍZA 2012, s. 243.

³² SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. Jednotný obchodní zákoník Spojených států amerických, ve znění pozdějších předpisů. In Uniformlaws.org [online]. Uniform Law Commission [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.uniformlaws.org/acts/ucc>. Dále také jako „UCC“.

³³ Konkrétně se *Uniform Commercial Code* vztahuje např. na prodej zboží, nájem, obchodovatelné cenné papíry, akreditiv, zajištěné úvěry a jiné obchodní záležitosti.

³⁴ Z originálu: „*The backbone of American commerce*“. Srov. Oficiální internetové stránky Uniform Law Commission. In Uniformlaws.org [online]. [cit. 29.2.2020]. Dostupné z <https://www.uniformlaws.org/aboutulc/overview>.

³⁵ BŘÍZA 2012, s. 228.

1.4 Vývoj amerického mezinárodního práva soukromého

Americké mezinárodní právo soukromé prošlo poměrně turbulentním vývojem, přestože jako jedna z mála oblastí amerického práva pochází z civilního práva.³⁶ V následujících bodech se budu snažit krátce shrnout vývoj amerického mezinárodního práva soukromého a stručně popsat jednotlivé přístupy k řešení kolizních situací, které ve vývoji amerického MPS figurovaly.

1.4.1 Tradiční přístupy

Prvním přístupem užívaným v oblasti MPS ve Spojených státech amerických byl „přístup zdvořilosti“.³⁷ Přestože americké soudy odůvodňovaly svá rozhodnutí doktrínou zdvořilosti už v roce 1788,³⁸ tento přístup se v USA prosadil hlavně díky Josephu Storym, který v roce 1834 průkopnický sepsal první komplexní dílo³⁹ v angličtině věnující se MPS.⁴⁰ Joseph Story, profesor na Harvardské univerzitě, se inspiroval především nizozemským komentátorem Ulrichem Huberem, který doktrínu zdvořilosti prosazoval.⁴¹ Doktrína zdvořilosti brala v potaz hlavně zájmy suverénních států a jejich teritorialitu, což bylo vyvažováno možností použít cizí právo ve vhodných případech.⁴²

Dle Storyho názoru se cizí právo mohlo použít, jen pokud domácí právo ve věci mlčelo. V podstatě šlo o dobrovolnou aplikaci cizího práva, kterou státy využily jen pokud to nebylo v rozporu se zájmy domácího státu. V žádném případě se nejednalo o povinnost státu užít cizí právo.⁴³ Publikace Josepha Storyho významně ovlivnila MPS nejen na americkém kontinentu, ale i v Evropě. Princip zdvořilosti byl obecně uznáván v USA v letech 1850-1900, přesto byl kritizován kvůli rozporu vyzdvihování principu teritoriality za současného uznávání cizího práva.⁴⁴ Přestože Storyho publikace významně ovlivnila rozhodování soudů, jednalo se spíše o

³⁶ SYMEONIDES 2008, s. 63.

³⁷ Z originálu: „comity“.

³⁸ *Camp v. Lockwood*, 1 US (1 Dall.) 393 (1788).

³⁹ Toto dílo se nazývá v originále „*Commentaries on the Conflict of Laws, Foreign and Domestic*“.

⁴⁰ HAY, Peter, BORCHERS, Patrick, SYMEONIDES, Symeon. *Conflict of laws*. 5th ed. St. Paul, MN: Thomson/West, 2010. 1800 stran. ISBN 0314146458, s. 18.

⁴¹ SYMEONIDES 2008, s. 64.

⁴² HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 20.

⁴³ SYMEONIDES 2008, s. 64.

⁴⁴ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 19-20.

obecná pravidla a na konci devatenáctého století vznikla potřeba, hlavně kvůli rozcházející se judikatuře, pro pevnější pravidla v oblasti MPS.⁴⁵

V letech 1900-1950 se prosadila tzv. „doktrína nabytých práv“⁴⁶ a teritoriality, hlavně díky Josephu H. Bealovi.⁴⁷ Joseph H. Beale byl velmi významnou osobností ve vývoji amerického MPS. Byl to profesor na Harvardu, který v roce 1893 poprvé začal vyučovat předmět MPS a je také autorem první sbírky soudních rozhodnutí v této oblasti.⁴⁸ Velmi důležitý byl pro Beala princip teritoriality, neboť věřil, že na určitém území platí pouze právo tohoto území a pokud se na území vyskytne cizinec, nemůže se v žádném případě domáhat práva své domoviny. Doktrína nabytých práv je provázaná s principem teritoriality a dala by se vysvětlit zhruba takto: pokud vznikne právo podle práva toho území, kde vzniklo, pak musí být existence tohoto práva uznávána všude.⁴⁹ Jinými slovy, pokud bylo právně jednáno podle místního práva, nesmí být jinde toto právní jednání rozporováno.

Nejenže byl Beale prvním, kdo vyučoval MPS, ale byl i autorem Prvního Restatementu,⁵⁰ který vyšel v roce 1934. Doktrína nabytých práv se tedy samozřejmě dostala i tam. Symeonides dokonce tvrdí, že První Restatement byl spíše vyslovením Bealových názorů, než shrnutím relevantní judikatury.⁵¹ Do oblasti smluv se doktrína nabytých práv dostala tak, že se prosazovalo rozhodné právo státu, kde byla smlouva uzavřena (*lex loci contractus*). Pouze pokud se spor týkal plnění smluvních povinností, rozhodné právo bylo určeno dle státu, kde bylo plněno (*lex loci solutionis*).⁵²

Zatímco doktrína zdvořilosti dávala státům až příliš velkou volnost při zvažování, zda by mělo být použito cizí právo, Bealova teorie nabytých práv neposkytovala naopak volnost žádnou.⁵³ To mohlo vést k nepraktickému výsledku. Představme si situaci, kdy by se dva obchodníci

⁴⁵ SYMEONIDES 2008, s. 64.

⁴⁶ Z originálu: „vested rights doctrine“.

⁴⁷ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 21.

⁴⁸ SYMEONIDES 2008, s. 65.

⁴⁹ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 22.

⁵⁰ Restatement je jakýsi vzorový předpis vytvořený pod záštitou American Law Institute, který mohou státy přijmout do svého právního řádu - ať už jako celek, nebo s výjimkami. Tento vzorový předpis vychází ze soudních rozhodnutí a snaží se je zobecnit tak, že je shrne do předpisu podobného zákoníkům civilního práva. V současné době v USA existuje 15 oblastí zpracovaných do restatementu, včetně smluv, civilních deliktů, majetkových práv, mezinárodního práva soukromého, atd. Samotné slovo „restatement“ znamená něco jako souhrn, zpracování, vyslovení. Srov. Oficiální příručka knihovny Harvard University Law School k sekundárním pramenům práva. In Harvard.edu [online]. [cit. 7. 3. 2020]. Dostupné z: <https://guides.library.harvard.edu/c.php?g=309942&p=2070280> a SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. (První Restatement mezinárodního práva soukromého (1934). American Law Institute. Dále jen „První Restatement.

⁵¹ SYMEONIDES 2008, s. 65.

⁵² SYMEONIDES 2008, s. 70.

⁵³ SYMEONIDES 2008, s. 67.

z New Yorku dohodli na dodávce zboží v rámci New York City. Dohoda by ale proběhla na veletrhu na Floridě. Podle Beala by mělo být rozhodováno dle floridského práva, přestože Florida nemá s případem žádný vztah.⁵⁴ Tato rigidní úprava také naprosto vylučovala autonomní volbu práva, protože by to dle Beala znamenalo dovolit stranám vlastní legislativní činnost, a podobně se k volbě práva stavěli i Bealovi současníci.⁵⁵

Bealův První Restatement z roku 1934 je terčem kritiky, zvláště kvůli rigidnímu vynuucování principu teritoriality, kvůli absolutnímu vyloučení (podle Beala středověkého) principu personality a také kvůli tomu, že Beale si příliš nelámal hlavu s existující kontradiktorní judikaturou.⁵⁶

Soudy se navíc překvapivě často od Prvního Restatementu odkláněly, protože mohl vést k nespravedlivému výsledku. To probíhalo například tak, že soudy místo uzavření smlouvy určily jinak, než Beale zamýšlel, aplikovaly celý právní řád včetně jeho kolizních norem, což umožnilo zpětný nebo další odkaz,⁵⁷ nebo velmi běžným tzv. „únikovým nástrojem“ – výhradou veřejného pořádku.⁵⁸

Jak Symeonides poznamenává, První Restatement se za posledních pár desetiletí stal oblíbeným boxovacím pytlek profesorů MPS a z Beala se stal oblíbený terč posměchu skoro od každého autora věnujícího se MPS.⁵⁹ Přestože Bealovo dílo bylo plné chyb a soudy se od něj často samy odkláněly, přineslo Spojeným státům americkým potřebnou komplexní úpravu MPS a seznámilo odbornou veřejnost s touto složitou disciplínou, do té doby nepříliš rozvinutou.⁶⁰

První Restatement byl přijat v podstatě ve všech státech USA a v oblasti smluv platil až do roku 1984,⁶¹ ačkoliv důvody tkvěly hlavně v nedostatku vhodnější úpravy.⁶² První Restatement je navíc v jiných oblastech než smluv a civilních deliktů⁶³ hojně následován dodneška. Stále existují spory, zda První Restatement nadělal více škody než užítku a odpověď není snadné nalézt. Dle mého názoru by se v USA bez Prvního Restatementu (a potřeby učenců ho

⁵⁴ RICHMAN, William M., REYNOLDS, William L. a WHYTOCK, Christopher A. *Understanding conflict of laws*. 4th ed. New Providence, NJ: LexisNexis, 2013. 480 stran. ISBN: 978-0769864495, s. 214-215.

⁵⁵ Např. legendární americký soudce Learned Hand. Srov. BŘÍZA 2012, s. 3.

⁵⁶ SYMEONIDES 2008, s. 67.

⁵⁷ Z originálu: „renvoi“.

⁵⁸ Z originálu: „public policy“. Srov. RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 207.

⁵⁹ SYMEONIDES, Symeon. *The First Conflicts Restatement through the Eyes of Old: As Bad as its Reputation?* *Southern Illinois University Law Journal*, 2007, vol. 32, s. 1.

⁶⁰ SYMEONIDES 2008, s. 69.

⁶¹ V některých státech dokonce První Restatement v oblasti smluv stále platí. Jak ale Symeonides poznamenává, některé ze států následují První Restatement pouze „na papíře“, protože soudy ve skutečnosti tato pravidla ne vždy aplikují. Viz SYMEONIDES 2006, s. 58-62.

⁶² SYMEONIDES 2007 op. cit., s. 38.

⁶³ Z originálu: „torts“.

fundovaně zkritizovat) nikdy nerozhořela diskuze týkající se správného řešení konfliktních situací, která vedla v USA až k potřebné revoluci kolizního práva. Navíc jsem, asi hlavně díky mému vzdělání v kontinentálním systému, nakloněna kodifikacím všeho druhu a myslím si, že každý pokus o kodifikaci takto složité disciplíny je hoden uznání.

Jedním z prvních výrazných kritiků Beala byl Walter Cook, který je společně se slavným americkým soudcem „*Learned Hand*“ autorem „teorie místního práva“.⁶⁴ Byl toho názoru, že státy by neměly bez dalšího přiznávat extraterritoriální účinek cizím právním jednáním, ale měly by rozhodnout dle vlastního práva s přihlédnutím k tomu, jak by bylo rozhodnuto dle práva cizího. Tvrdil, že Bealův přístup dával přednost „kolizní spravedlnosti“ místo „materiální spravedlnosti“.⁶⁵ Na Cooka navázal David F. Cavers, který také odmítal slepou aplikaci kolizních norem, která byla založena pouze na principu teritoriality a ne na obsahu příslušných norem.⁶⁶ Věřil, že kolizní situace mají být rozhodovány především rozumně a s ohledem na výsledek, přičemž se musí brát v potaz i zvláštnosti každého případu.⁶⁷ Soudy přeci jen rozhodují spory, které mají být vyřešeny spravedlivě, čehož nelze dosáhnout mechanickou aplikací souboru vymyšlených pravidel.⁶⁸ Ani jeden z těchto kritiků sice nepřišel s komplexní úpravou kolizního práva, ale oba zdiskreditovali předchozí Bealův přístup,⁶⁹ posunuli základ MPS do *legis fori* a tím položili základy dalšího rozvoje mezinárodního práva soukromého v USA.⁷⁰

1.4.2. Scholastická revoluce

Zcela zásadní vliv na americkou revoluci MPS měl profesor Brainerd Currie v padesátých a šedesátých letech minulého století se svou „teorií státních zájmů“.⁷¹ Currie nejen odmítal První Restatement, ale tvrdil, že by bylo lepší nemít žádná pravidla pro řešení kolizních situací. Toto prázdné místo by zaplnil aplikací domácího práva, které by se přizpůsobilo přítomnosti cizího

⁶⁴ Z originálu: „*local law theory*“.

⁶⁵ SYMEONIDES 2006, s. 11.

⁶⁶ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 26-27.

⁶⁷ SYMEONIDES 2006, s. 13.

⁶⁸ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 27.

⁶⁹ Brainerd Currie toto komentoval slovy, že Cook „zdiskreditoval teorii nabytých práv tak důkladně, jak vůbec intelekt jednoho člověka kdy může zdiskreditovat intelektuální produkt jiného“. Srov. ROOSEVELT, Kermit III. *Brainerd Currie's Contribution to Choice of Law: Looking Back, Looking Forward*. *Mercer Law Review*, 2014, vol. 65, s. 501 a násl., s. 505.

⁷⁰ SYMEONIDES 2006, s. 11.

⁷¹ Z originálu: „*governmental interest*“.

prvku (stejně jako se soudy přizpůsobují při řešení nových, něčím zvláštních, případů).⁷² Podle Currieho má stát, který rozhoduje případ, zvážit, zda má na aplikaci vlastního práva nějaký zájem. Stát má zájem aplikovat své právo, pokud ho k tomu vede určitá právní norma⁷³ a pokud existuje nějaký vztah mezi státem a posuzovanou transakcí, stranami nebo soudním řízením.⁷⁴ Pokud by mělo více států na případu státní zájem (a dokonce i pokud na případu nemá zájem žádný z dotčených států), pak dle Currieho soud musí aplikovat právo místa soudu (*legem fori*).⁷⁵ Přestože Currieho přístup byl mohutně kritizován hlavně kvůli zvýhodňování práva státu, kde probíhá soud, což může vést např. k *forum-shoppingu*, tak byla jeho teorie státních zájmů převažující praxí po skoro třicet let.⁷⁶

Další významnou teorií byla teorie tzv. přístupu *legis fori* Alberta A. Ehrenzweiga. Tato teorie je ve svých výsledcích podobná té Curriové, jen se k nim dostává jiným způsobem. Ehrenzweig rozděluje oblast MPS na upravenou a neupravenou. Upravená část, ať už legislativně nebo precedenčně, je akceptována jako závazná. Nové teorie, včetně jeho vlastní, by měly být aplikovány pouze na neupravenou oblast MPS. Dle Ehrenzweiga bylo možné použít cizího práva pouze po důkladném posouzení konkrétní domácí normy, kterou některá ze stran chce vyloučit. Pokud tato analýza nevede k odmítnutí jurisdikce nebo k aplikaci cizí normy (což se často nestává), pak se užije dle zbytkové klauzule právo *lex fori*.⁷⁷

Jak jsem zmínila, teorie Ehrenzweiga i Currieho vedly obě k významnému zvýhodňování *legis fori*. Rozdíl ale tkví v tom, že zatímco Currie posuzoval zájmy všech dotčených států, Ehrenzweigova analýza se věnuje výhradně právu *fora*.

Na Currieho teorii státních zájmů navázal profesor William F. Baxter se svou teorií „porovnání poškození dotčených států“.⁷⁸ Baxterův přístup se ale lišil tím, že při řešení „skutečného konfliktu“ (situace, kdy má na řešení případu zájem více států), se nutně nemusí použít *lex fori*. Dle jeho názoru by se mělo porovnat, který stát by byl nejvíce na svých zájmech poškozen, kdyby se nerozhodlo dle jeho práva.⁷⁹

⁷² HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 29.

⁷³ Z originálu: „governmental policy“.

⁷⁴ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 29.

⁷⁵ Toto pravidlo Currie vysvětluje tak, že suverénní stát samozřejmě nemůže podřídit své vlastní státy zájmům jiného. Srov. HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 32.

⁷⁶ Currie měl zajímavý a přesvědčivý styl psaní, který možná dosti napomohl úspěchu jeho myšlenek. Srov. HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 37.

⁷⁷ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 39.

⁷⁸ Z originálu: „comparative impairment“.

⁷⁹ SYMEONIDES 2008, s. 101.

Všechny tyto přístupy⁸⁰ se shodovaly v jednom – snažily se najít vhodné rozhodné právo tak, aby bylo rozhodnuto formálně spravedlivě z pohledu mechaniky MPS.⁸¹ Odlišný přístup měl profesor Robert A. Lefflar, který se snažil najít spravedlnost materiální. Jeho přístup spočíval v tom, že při hledání rozhodného práva bral v úvahu následující kritéria: předvídatelnost výsledku, udržení pořádku v mezistátních a mezinárodních vztazích, zjednodušení soudního procesu, prosazování státních zájmů *fora* a aplikaci lepšího práva. První čtyři kritéria jsou sice důležitá, ale nepřinášejí v podstatě nic nového. Důležité je poslední kritérium, podle něhož se Lefflarovu přístupu přezdívá přístup lepšího práva. Tento přístup je kritizován zejména kvůli tomu, že místo toho, aby se kritérium lepšího práva použilo až jako poslední možnost, když použití ostatních neřeší konfliktní situaci, soudy často kritérium lepšího práva používají hned jako první z možností, což vede k přílišné soudcovské autonomii. Soudci obecně spíše dávají přednost „[...] právu *fora* než právu *cizímu*, žalobci než žalovanému a domácím než cizím stranám sporu [...]“,⁸² čemuž Lefflarův přístup lepšího práva dává prostor a tyto subjektivní volby soudců legitimizuje.⁸³

1.4.3 Druhý Restatement

Snahy o nalezení hranice mezi rigiditou (která zajišťuje právní jistotu) a flexibilitou (která přináší materiálně správná a spravedlivá řešení), kulminovaly sepsáním Druhého Restatementu⁸⁴ v letech 1952-1971.⁸⁵ Druhý Restatement byl sepsán, stejně jako ten první, pod záštitou *American Law Institute*. Autorem, tzv. reportérem, byl Willis L. M. Reese. Ambicí Druhého Restatementu nebylo pouze shrnout dosavadní judikaturu do stravitelného formátu, ale také nabídnout vodítko do budoucna, což Druhý Restatement odlišuje od podobných právních děl.⁸⁶

Druhý Restatement neposkytuje ve většině případů jasná a pevná pravidla. Úprava se vyznačuje třemi základními rysy: zásadami v § 6, konceptem „nejvýznamnějšího vztahu“⁸⁷ a některými speciálními ustanoveními, které obsahují specifitější kolizní určovatele.

⁸⁰ Kromě Caverse.

⁸¹ SYMEONIDES 2008, s. 101.

⁸² HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 58.

⁸³ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 58.

⁸⁴ SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. (Druhý) Restatement mezinárodního práva soukromého (1971). American Law Institute [cit. 18. 2. 2020]. Dále jen „Druhý Restatement“.

⁸⁵ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 63.

⁸⁶ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 63.

⁸⁷ Z originálu: „most significant relationship“.

Šestý paragraf hraje v Druhém Restatementu důležitou roli. V prvním odstavci stanoví, že soudy nejdříve musí přihlédnout k předpisům *fora*, pokud jsou v souladu s Ústavou USA. Pokud předpisy *fora* nestačí k určení rozhodného práva, tak Restatement dále v odstavci druhém stanovuje faktory, ke kterým soud přihlédne při určování rozhodného práva. Tyto faktory zahrnují: potřeby mezistátních a mezinárodních systémů, relevantní právní normy *fora*,⁸⁸ relevantní právní normy ostatních zúčastněných států a jejich relativní zájem na určení rozhodného práva v dané věci, ochrana oprávněného očekávání, základní zásady, na kterých stojí daná právní úprava, jistota, předvídatelnost a jednotnost výsledku, a jednoduchost určení a aplikace daného práva.⁸⁹ Šestý paragraf zakotvuje ideologii Druhého Restatementu (např. tím, že nezahrnuje kritérium lepšího práva nebo tím, že se významně odklání od Currieho zájmové teorie). Druhý Restatement se kloní k tomu, že správná úprava MPS má sloužit primárně nadnárodnímu celku, nikoliv jen státu *fora*. Šestý paragraf má korigovat aplikaci všech kolizních norem, které jsou obsaženy v Druhém Restatementu dále.

Rozřešení otázky, které právo se má aplikovat, je dle Druhého Restatementu zaměřeno na jednotlivé aspekty případu. Proto se může stát, že určité otázky v rámci jednoho případu budou posuzovány odlišně. Tato oddělitelnost se nazývá v americkém MPS *dépeçage*.⁹⁰

Také autonomní volba práva doznala velkých změn, protože zatímco První Restatement ji striktně odmítal, Druhý Restatement ji (s výjimkami) schvaluje. Určení rozhodného práva předem pevnými pravidly se Druhý Restatement spíše vyhýbá; tato metoda se prosadila jen např. u práva nemovitostí a dědictví.⁹¹

Druhý Restatement je dodnes kritizován za svou vágnost a nejasnost pravidel, které vznikly jako reakce na přehnanou rigiditu Restatementu Prvního. Některým soudcům tato vágnost vyhovuje, protože jim umožňuje různými cestami dojít k žádanému výsledku. Na druhou stranu, další soudci si stěžují na náročnost posouzení každého případu, která často vede k lenosti a chybám.⁹² Nicméně právo v USA funguje na základě precedentu, takže by se Druhý Restatement měl sám postupem času zkorigovat, k čemuž přispěje každé soudní rozhodnutí

⁸⁸ Narozdíl od Prvního Restatementu, kde veřejný pořádek (*public policy*) soudci využívali jen podružně jako únikový nástroj, v Druhém Restatementu je zahrnut do obecných faktorů, které musí být zváženy při posouzení každého případu.

⁸⁹ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 63.

⁹⁰ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 65.

⁹¹ U sporů z nemovitostí se použije právo státu, kde je umístěna předmětná nemovitost. Srov. HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 66.

⁹² ROOSEVELT, Kermit III. *Certainty versus Flexibility in the Conflict of Laws. Faculty Scholarship at Penn Law*, 2019, str. 2029 a násl., s. 2039.

v této věci. Přes obrovskou kritiku dnes Druhý Restatement v USA dominuje, např. v oblasti smluv ho následuje 24 států.⁹³

1.4.4. Soudní revoluce

Přestože v 50. a 60. letech proběhla turbulentní „scholastická revoluce“, soudům v jednotlivých státech trvalo delší dobu, než se k novým přístupům k MPS přiklonily. Například v oblasti smluv se od tradičního pravidla *lex loci contractus* odkláněly státy od padesátých do devadesátých let postupně a 11 států ho dokonce stále následuje. Ovšem jen to, že se stát odkloní od tradičního rigidního pravidla, ještě neznamená, že se přikloní k Druhému Restamentu. Státy si vybíraly mezi jednotlivými přístupy a výsledkem je různorodý mix úprav v různých státech. Toto rozřazení států podle přístupů navíc není absolutní. Soudy se často odchylojí od praxe v daném státě nebo naopak nemají příliš příležitostí k tomu, aby se vyslovily. Často se také stává, že stát přijme moderní přístup ve smluvním právu, ale ne v deliktech, nebo naopak. Může se také stát, že stát přijme obecná pravidla z šestého paragrafu Druhého Restamentu, ale vynechá specifická ustanovení, která obsahují pevnější pravidla.⁹⁴

Dá se ale také říci, že toto rozřazení dle metodiky a přístupů k řešení kolizních situací není až tolik důležité. Často se stane, že soudce nejdřív určí výsledek případu a až poté si k němu najde cestu aplikací některého z přístupů.⁹⁵ „*V praxi jsou všechny moderní přístupy relativně jednotné, pokud jde o výsledek, ke kterému vedou.*“⁹⁶

Je jasné, že k revoluci MPS v USA došlo. Nedá se ovšem již tak jistě říci, zda úspěšně. Místo toho, aby se starý systém nahradil novým, došlo k rozštěpení přístupů a k totálnímu chaosu. Tento nepřehledný systém se pokusím rozklíčovat v dalších kapitolách.

⁹³ Tyto údaje pochází z aktuálního přehledu, který vydává už třicet tři let každoročně přední expert na americké MPS Symeon Symeonides a přispívá jím do *American Journal of Comparative Law*. Srov. SYMEONIDES, Symeon. Choice of Law in the American Courts in 2019: Thirty-Third Annual Survey. Bude zveřejněno v *American Journal of Comparative Law*, 2020, vol. 68, s. 34.

⁹⁴ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 88-93.

⁹⁵ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 92.

⁹⁶ SYMEONIDES 2006, s. 97.

1.4.5. Srovnání vývoje s úpravou v evropských zemích

Jak jsem již zmínila výše, americké mezinárodní právo soukromé vychází spíše z civilního systému než z *common law*. Do konce padesátých let minulého století sdílely oba systémy podobný vývoj,⁹⁷ přičemž usilovaly hlavně o uniformitu a určení rozhodného práva dle jednotných pravidel, nehledě na spravedlivost konkrétního výsledku. To ovšem neznamená, že určovaly rozhodné právo dle stejného klíče. Evropské země nikdy plně nepřijaly doktrínu teritoriality, tak jak ji využíval První Restatement, ale klonily se vždy spíše k principu personality, což vedlo často k aplikaci práva určeného dle subjektu právního vztahu, ne místa uskutečnění právního jednání.⁹⁸

Zatímco se v druhé polovině 20. století v USA odehrávala mohutná revoluce v kolizním právu, v Evropě zatím probíhala tichá evoluce. „*Raději než aby zbourali zavedený systém, Evropané ho postupně opravovali pomocí skromných a zdvořilých poznámek soudů, a/nebo s opatrností vytvořených a důkladně prodiskutovaných legislativních změn.*“⁹⁹ Někteří experti¹⁰⁰ tvrdí, že evropští zákonodárci si často braly příklad z amerických judikátů, a že Spojené státy dramaticky prokrestily cestu Evropanům, kteří si poté v klidu rozhodli, který z přístupů se jim zamlouvá nejvíce.¹⁰¹ Výsledek evropského vývoje je značně odlišný od současného stavu v USA. V Evropě je MPS hojně kodifikováno a harmonizováno. Oblast smluv je sjednocena nařízením Řím I,¹⁰² které stojí na principu autonomie smluvních stran a poměrně pevných pravidel při určování rozhodného práva v případě absence volby práva.

⁹⁷ Samozřejmě s tím rozdílem, že na starém kontinentu se mezinárodní právo soukromé vyvíjelo již od 11. století a prošlo za staletí významnými změnami, hlavně přechodu od statutární teorie k Savignyho teorii „sídla“ právního vztahu. Srov. ROZEHNALOVÁ, Naděžda, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza a VALDHANS, Jiří. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 304 stran. ISBN 978-80-7552-699-1, s. 34-38.

⁹⁸ SYMEONIDES, Symeon. *The American Revolution and the European Evolution in Choice of Law: Reciprocal Lessons*. *Tulane Law Review*, 2008a, vol. 82, no. 5, s. 4.

⁹⁹ SYMEONIDES, 2008a op. cit., s. 8.

¹⁰⁰ Např. Symeon Symeonides nebo Erik Jaime. Srov. SYMEONIDES, 2008a op. cit., s. 8.

¹⁰¹ Jak ale zmiňuje Kermit Roosevelt III., míra vlivu USA na evropské právo je sporná. Srov. ROOSEVELT 2019 op. cit., s. 2041.

¹⁰² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I). *Úř. věst.* 2008, L. 177, s.6). Dále jen „nařízení Řím I“.

2. Autonomní volba práva ve smluvních závazkových vztazích

Jedním z nejdůležitějších aspektů v oblasti smluvních závazkových vztahů je ochrana očekávání smluvních stran. Předvídatelnost při řešení kolizních situací je v oblasti smluv zásadní hodnotou. Předvídatelnosti v kombinaci s ochranou očekávání se nejnadhěji dosáhne, když si strany rozhodné právo samy zvolí a tato volba je soudem respektována.¹⁰³

V Evropské unii je volba práva pevně zakotveným institutem. Nařízení Řím I, které v současnosti harmonizuje kolizní úpravu smluvních závazkových vztahů v celé Evropské unii, je na svobodné volbě práva postaveno.¹⁰⁴ Dle nařízení Řím I si smluvní strany mohou obecně zvolit právo jakéhokoliv státu, přičemž zvolené právo s případem nemusí nikterak souviset. Samozřejmě ani volba práva v EU ale nemusí být soudem respektována vždy. O tom, na základě čeho nařízení Řím I omezuje volbu práva, pojednám níže v této kapitole.¹⁰⁵

Jak jsem již zmiňovala v předchozí kapitole, v USA se volba práva napevno prosadila až v rámci kolizní revoluce. Některé americké soudy sice volbu práva uznávaly již v devatenáctém století,¹⁰⁶ ale autor Prvního Restatementu autonomní volbu práva naprosto odmítal a přirovnával ho k legislativní činnosti jednotlivců.¹⁰⁷ Volba práva byla kritizována hlavně kvůli tomu, že by se tím stranám dovolilo vyhnout se normám veřejného pořádku práva jinak rozhodného (*lex causae*). Tato argumentace je ale lichá, protože uvažuje o volbě práva bez jakýchkoliv omezení.¹⁰⁸ Druhý Restatement naopak volbu práva podporuje, ale existují určité výjimky, kdy soud volbu práva nepodpoří.¹⁰⁹ Obecně je vymahatelnost volby práva v USA velmi vysoká.¹¹⁰ Úpravě autonomní volby práva ve smluvních závazkových vztazích se budu věnovat na následujících stranách.

¹⁰³ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1085.

¹⁰⁴ Na svobodné volbě práva byla postavena i předchozí evropská kolizněprávní úprava v Římské úmluvě. Srov. BŘÍZA 2012, s. 25.

¹⁰⁵ Pro více informací o volbě práva ve smluvních závazkových vztazích v EU srov. např. BŘÍZA 2012, s. 18-105.

¹⁰⁶ SYMEONIDES 2008, s. 197.

¹⁰⁷ BŘÍZA 2012, s. 3.

¹⁰⁸ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1087.

¹⁰⁹ Druhý Restatement.

¹¹⁰ BŘÍZA 2012, s. 239.

2.1 Otázky posouzení platnosti ujednání o volbě práva

Důležitou předběžnou otázkou je, jakým právem se řídí posouzení, zda byla dohoda o volbě práva platně uzavřena. Opět se zde liší právo v teorii a právo v praxi. Teoreticky je tato otázka zodpovězena Druhým Restatementem tak, že problémy týkající se podvodu, tísňe, nátlaku a omylu řeší dle *legis fori* a zodpovězení ostatních otázek, jako např. zda je dohoda platná, zda byla uzavřena ve správné formě a osobami způsobilými právně jednat, svěřuje zvolenému právu.¹¹¹ V praxi se často této otázce soudy vůbec nevěnují, aby se vyhnuly dlouhým a složitým právním analýzám a rozhodly rychle a pragmaticky.¹¹² Daná problematika by se dala shrnout dle Břízy tak, že: „*před americkými soudy nelze vyloučit na dané otázky aplikaci legis fori, zvoleného práva a teoreticky ani práva, které by bylo aplikovatelné v případě absence volby.*“¹¹³

V Evropské unii jsou tyto otázky přehledně zodpovězeny článkem 10 a 11 nařízení Řím I. Článek 10 stanoví, že pro otázky posouzení existence souhlasu stran a materiální platnost¹¹⁴ smlouvy se stanovuje právo zvolené. Pokud by bylo nepřiměřené použít tento právní řád, „*může se strana za účelem zjištění, že neprojevila souhlas, odvolat na právo země, v níž se nachází její obvyklé bydliště.*“¹¹⁵

Na posouzení formální platnosti dohody o volbě práva se pak použije článek 11 nařízení Řím I, který v odst. 1 stanoví, že pokud byly obě strany při uzavření smlouvy v téže zemi, pak postačí splnění povinných formálních náležitostí dle práva té země, kde byla dohoda uzavřena, nebo dle práva, kterým se smlouva řídí (zvolené právo nebo *lex causae*).¹¹⁶ Pokud se strany v době uzavření nachází v různých zemích, pak postačí splnění formálních náležitostí dle práva, které se použije na smlouvu dle tohoto nařízení, dle práva, kde se nacházela v době uzavření jedna ze smluvních stran nebo dle práva, kde měla v době uzavření smlouvy jedna ze stran své obvyklé bydliště. Jak je tedy zřejmé, co se týče posouzení formální platnosti dohody o volbě práva, je nařízení Řím I velmi benevolentní.¹¹⁷

¹¹¹ Druhý Restatement.

¹¹² BŘÍZA 2012, s. 233.

¹¹³ BŘÍZA 2012, s. 234.

¹¹⁴ Tzv. materiální platnost smlouvy zahrnuje otázky omylu, nátlaku nebo podvodu.

¹¹⁵ Čl. 10 odst. 2 nařízení Řím I.

¹¹⁶ Čl. 11 odst. 1 nařízení Řím I.

¹¹⁷ Pro více informací o posuzování platnosti volby práva např. BŘÍZA 2012, s. 56-64.

2.2 Druhý Restatement a volba práva

Druhý Restatement je společně s UCC nejdůležitějším předpisem v oblasti volby práva. Přestože v oblasti smluv ho následuje „jen“ dvacet čtyři států z padesáti, ustanovení o autonomní volbě práva je přijímáno více soudy než jakékoliv jiné ustanovení Druhého Restatementu (a to i soudy, které jinak praktikují tradiční přístup).¹¹⁸

Ustanovení o volbě práva se nachází v § 187, což je jedno z prvních ustanovení celé části Druhého Restatementu věnující se smlouvám. Níže uvádím svůj překlad tohoto ustanovení.

§ 187

- (1) Právo, které si strany zvolily, aby bylo rozhodné v jejich smluvních právech a povinnostech, se užije, pokud konkrétní problém mohly strany vyřešit výslovnou smluvní úpravou týkající se tohoto problému.*
- (2) Právo, které si strany zvolily, aby bylo rozhodné v jejich smluvních právech a povinnostech, se užije, i když konkrétní problém strany nemohly vyřešit výslovnou smluvní úpravou týkající se tohoto problému, ledaže:*
 - (a) zvolený stát nemá žádný podstatný vztah ke stranám nebo transakci a neexistuje žádný rozumný důvod pro tuto volbu, nebo*
 - (b) aplikace práva zvoleného státu by byla v rozporu s fundamentální právní normou veřejného pořádku¹¹⁹ státu, který má podstatněji větší zájem než zvolený stát na vyřešení konkrétního problému, a který by dle § 188 byl státem, jehož právo by bylo rozhodné v případě absence volby práva stranami.*

Pokud nic nenasvědčuje opaku, odkazuje se na místní právo zvoleného státu.¹²⁰ Jak je zřejmé ze znění § 187 Druhého Restatementu, možnost volby práva není neomezená. Meze, které Druhý Restatement volbě práva ukládá, budu rozebírat níže.

¹¹⁸ SYMEONIDES 2008, s. 112-113.

¹¹⁹ Z originálu: „*fundamental policy*“.

¹²⁰ Druhý Restatement.

Pro kontinentálního právníka je distinkce mezi kogentními a dispozitivními normami běžná věc. V USA tento koncept ale není příliš známý, proto Druhý Restatement používá formulaci výše. V prvním odstavci odkazuje na problémy, které by se daly vyřešit výslovnou úpravou ve smlouvě (jako třeba podmínky plnění, nemožnost plnění, co se dá považovat za splnění smlouvy, atd.), jejichž řešení bychom zařadili do kategorie dispozitivních norem. Problémy, které se nedají vyřešit smluvně, zahrnují třeba formu smlouvy, platnost, způsobilost k právnímu jednání, apod., a jsou dle kontinentálního práva řešeny zejména normami kogentními.¹²¹ To, zda se konkrétní případ zařadí do první nebo druhé kategorie je dle oficiálního komentáře k Druhému Restatementu¹²² řešeno právem jinak rozhodným, *lex causae*.¹²³

První kategorie (problémy, které mohly být vyřešeny ve smlouvě) nepodléhá žádným limitacím, ať už geografickým nebo obsahovým. To je logické, protože předpisy v oblasti smluvního práva mají vyplnit mezery ve smlouvě. Aby strany nemusely mít smlouvy dlouhé desítky či stovky stran, na věci ve smlouvě neupravené se použijí dispozitivní normy závazkového práva. Je žádoucí, aby si strany mohly zvolit, kterým právem svou smlouvu „doplnit“.¹²⁴ Proto tyto záležitosti nepodléhají žádným omezením a volba práva by v tomto případě měla být soudy respektována vždy, a to i když bude zvoleno nestátní právo.¹²⁵

Druhý odstavec řeší případy, které se jinou formulací smlouvy vyřešit nedají. Volba práva v těchto případech bude soudem respektována, pouze pokud splňuje kritéria uvedená výše. Tato kritéria jsou (i) podstatný vztah ke stranám nebo transakci nebo jiný rozumný důvod (pro volbu tohoto práva), a (ii) neporušení fundamentální normy veřejného pořádku státu *legis causae*,¹²⁶ který má zároveň zásadně větší zájem na aplikaci svého práva.

¹²¹ SYMEONIDES 2008, s. 112-113.

¹²² AMERICAN LAW INSTITUTE. Restatement of the Law Second, Conflict of Laws - Volume 1. St. Paul, MN: American Law Institute Publishers, 1971. 734 stran, s. 563.

¹²³ Chtěla bych poznamenat, že toto řešení považuji za extrémně nepraktické, protože volba práva má soudům pomoci vyhnout se hledání rozhodného práva (což u USA může být dosti složité).

¹²⁴ V angličtině se tomuto principu říká „*incorporation*“.

¹²⁵ SYMEONIDES 2008, s. 199.

¹²⁶ Viz pozn. č. 123.

2.2.1 Podstatný vztah nebo jiný rozumný důvod

Požadavek podstatného vztahu je požadavek určitého geografického spojení zvoleného práva s fakty konkrétního případu. Tento požadavek je splněn, pokud např. smlouva byla uzavřena ve zvoleném státě, některá ze stran tam má trvalý pobyt či sídlo, smlouva má být plněna na území zvoleného státu, apod. Jinými slovy si strany nemohou zvolit právo, které s případem vůbec nijak nesouvisí. Na první pohled tento požadavek zní tvrdě, ale ve skutečnosti není tak důležitý, jak se zdá. Jen ve velmi málo případech opravdu volba práva nebyla uznána na základě nedostatku podstatného vztahu nebo jiného rozumného důvodu.¹²⁷ Sice je požadavek často vyzdvihován v soudních rozhodnutích, ale většinou jen v části *obiter dictum*, která je nezávazná pro budoucí případy.¹²⁸ Soudy navíc mohou za podstatný vztah považovat i znalost stran tohoto zvoleného práva nebo jeho komplexnost a detailní úpravu konkrétní oblasti práva. Pro příklad uvedu případ *Prows v. Pinpoint Retail Sys., Inc.*,¹²⁹ kdy soud respektoval volbu práva státu New York, protože jedna ze stran byla kanadská společnost, která byla činná v několika amerických státech. Aby tato společnost mohla efektivně plánovat a spoléhat se na právo jediného amerického státu, soud volbu uznal (přes nedostatek jakéhokoliv geografického spojení) na základě jiného rozumného důvodu.¹³⁰ V dalším případě soud v New Yorku uznal volbu práva státu New York jen na základě toho, že smlouva se týkala nahrávání hudby a stát New York má extenzivní zkušenost s hudebním průmyslem.¹³¹

Požadavek ale samozřejmě nemůže být zcela ignorován. Stále existují případy, kdy soud odmítne volbu práva respektovat na základě nedostatku podstatného vztahu nebo jiného rozumného důvodu. To se stalo např. v případě *Robinson v. Robinson*,¹³² kdy soud odmítl volbu práva ve smlouvě týkající se jmění manželů, protože krátké pobývání jednoho z manželů v určeném státě nezakládá dostatečně podstatný vztah.¹³³

Je také nutné zmínit, že v roce 2001 byla předložena revidovaná verze UCC, která tento požadavek podstatného vztahu v oblasti obchodních vztahů vypustila. Tato nová verze UCC byla již přijata všemi státy USA, ale ustanovení o volbě práva nakonec zůstalo

¹²⁷ SYMEONIDES 2008, s. 199.

¹²⁸ SYMEONIDES 2008, s. 199.

¹²⁹ 868 P.2d 809 (Utah, 1993).

¹³⁰ SYMEONIDES 2008, s. 200.

¹³¹ BŘÍZA 2012, s. 231.

¹³² 778 So.2d 1105 (La. 2001).

¹³³ SYMEONIDES 2008, s. 200.

nezměněné.¹³⁴ Státy se totiž postavily proti přehnané liberálnosti a právě toto ustanovení nepřijaly, proto byl požadavek podstatného vztahu vrácen zpět do revidované verze UCC.¹³⁵ Je tedy zřejmé, že v USA je tento požadavek aspoň v teorii stále důležitou součástí volby práva, ačkoliv ve výsledku nepřináší tolik omezení, jak se zdá.

Zde je opět znát rozdíl mezi americkým a evropským právem, protože takový požadavek v nařízení Řím I nenajdeme. Nařízení Řím I ve svém třetím článku prostě stanoví, že smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. Navíc dále výslovně upravuje situaci, kdy je zvoleno právo země nijak nesouvisející s případem.¹³⁶ I zde ale najdeme výjimku, protože nařízení Řím I při volbě práva omezuje výběr u pojistných a přepravních smluv na vybrané právní řády, které souvisí s daným případem.¹³⁷

2.2.2 Veřejný pořádek

Hlavní omezení volby práva plyne z ustanovení § 187 odst. 2 písm. b) Druhého Restatementu. Toto omezení se týká povinnosti dodržování norem veřejného pořádku, anglicky (*public policy*).¹³⁸ Jedná se o normy, kterými státy vyjadřují určitý státní zájem nebo politiku. Není žádným překvapením, že toto omezení existuje, protože ani smlouvy uzavírané v rámci jednoho státu samozřejmě nesmí porušovat normy veřejného pořádku. Vystává ovšem otázka, který stát je ten, jehož normy veřejného pořádku se mají respektovat (*lex limitatis*). V úvahu připadají *lex fori* a *lex causae*. Pokud volba porušuje veřejný pořádek obou států, pak je situace jasná. Potíže ale nastanou, pokud volba porušuje veřejný pořádek jen jednoho z nich.

¹³⁴ Srov. Přehled států, které přijaly obecná ustanovení UCC. In Uniformlaws.org [online]. [cit. 5. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=87aa88ba-1943-f4f6-515a-4799df8f6707&forceDialog=0>.

¹³⁵ BŘÍZA 2012, s. 230.

¹³⁶ Článek 3, odstavec 3 nařízení Řím I.

¹³⁷ Např. volba práva pro přepravní smlouvu je omezena na pouze právo země, ve které má své obvyklé bydliště cestující nebo dopravce, kde má dopravce místo ústřední správy nebo kde se nachází místo odjezdu nebo místo určení. Srov. čl. 5 odst. 2 a čl. 7 odst. 3 nařízení Řím I.

¹³⁸ Pro zjednodušení textu budu používat pro (*public policy*) překlad „normy veřejného pořádku“, přestože tento překlad není dokonalý.

2.2.2.1 *Lex limitatis*

Jak píše Symeonides, není vždy jasné, zda volba porušila jen veřejný pořádek *legis fori* nebo i *legis causae*. Mnoho soudů totiž v minulosti při porušení norem veřejného pořádku *legis fori* dohodu o volbě práva neuznaly, bez toho aby se pouštěly do zdlouhavé analýzy, zda *lex fori* není náhodou zároveň *lex causae* (v takovém případě by odmítnutí volby práva bylo v pořádku).¹³⁹ Tento přístup dle Symeonida není správný a působí přehnaně restriktivně při volbě práva.

Jako argumentaci odlišuje tradiční *ordre public* od výhrady „obyčejného“ veřejného pořádku. *Ordre public* je tradičně obrana státu *fora* proti použití cizího práva, přičemž má poměrně úzkou možnost uplatnění.¹⁴⁰ V Druhém Restatementu se institut odrazil v § 90¹⁴¹ a takový institut je obsažen i v nařízení Řím I v článku 21. Na základě porušení *ordre public* může soud odmítnout použít cizí právo, ale jen pokud toto cizí právo je „šokující“ vůči základním hodnotám a smyslu pro spravedlnost *fora*.¹⁴² Tudíž, *lex fori* je určující jen pro výhradu *ordre public*. Pro běžnou výhradu veřejného pořádku by mělo být určující *lex causae*.¹⁴³

Na tom, že *lex causae* je tím správným *lex limitatis* se shoduje většina moderních přístupů amerického MPS, včetně Druhého Restatementu a UCC.¹⁴⁴ Druhý Restatement ale dále uvádí, že rozpor s normami veřejného pořádku *legis causae* může zabránit uznání volby práva jen pokud je to zároveň stát, který má zásadně větší zájem na aplikaci svého práva.¹⁴⁵

¹³⁹ Jedná se hlavně o starší případy z první poloviny dvacátého století.

¹⁴⁰ Druhý Restatement.

¹⁴¹ § 90 Druhého Restatementu.

Právní spory v rozporu s veřejným zájmem

Žaloby, které jsou založené na právním důvodu z cizího státu, budou odmítnuty, pokud by jejich posouzení bylo v rozporu se silnou normou veřejného pořádku (z originálu: „strong public policy“) státu fora.

¹⁴² Např. v případě Loucks argumentoval žalovaný tím, že použití cizího práva porušuje veřejný pořádek *fora*. Soudce Cardozo ale v tomto případě rozhodl, že cizí právo se použije, protože neporušuje veřejný pořádek *fora* v takové míře, aby šlo o porušení *ordre public*. „Forum může odmítnout vymáhat právo založené na cizím právním předpisu, pokud by vymáhání bylo v rozporu s výslovnou, zásadní normou veřejného pořádku *fora*.“ Cardozo také uvedl, že pro využití výhrady *ordre public*, cizí právo musí „šokovat náš smysl pro spravedlnost“. Viz *Loucks v. Standard Oil Co. of New York*, 120 N.E. 198, 201-202 (1918).

¹⁴³ SYMEONIDES 2008, s. 201.

¹⁴⁴ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1099.

¹⁴⁵ Tento požadavek toho, aby měl stát *legis limitatis* zároveň zásadně větší zájem na aplikaci svého práva, v kolizním právu EU nenajdeme.

Pravdou je, že stát *legis causae* většinou má zároveň zásadně větší zájem na aplikaci svého práva, ale nemusí to tak být vždy a existují případy, kdy stát *legis causae* větší zájem na aplikaci svého práva neměl.¹⁴⁶ Jak jsem ale zmiňovala výše, soudy v USA rozhodují hlavně pragmaticky, proto se většinou i toto rozlišení (státu *legis causae* a státu se zásadně větším zájmem na aplikaci svého práva) u amerických soudů vědomky či nevědomky neřeší tolik, jak by se třeba řešilo u soudů evropských.¹⁴⁷

2.2.2.1.2 *Lex limitatis* dle práva Evropské unie

Právo Evropské unie limituje volbu práva na několika úrovních. Jedna úroveň je zajištěna tzv. imperativními normami dle článku 9 nařízení Řím I, druhá dodržováním (v určitých případech) těch ustanovení, od kterých se nelze smluvně odchýlit (kogentní ustanovení) dle článku 3 odst. 3, 4, článku 6 odst. 2 a článku 8 odst. 1 nařízení Řím I. Dále je veřejný pořádek chráněn článkem 21 nařízení Řím I. Teoreticky by se daly imperativní normy dle článku 9 a veřejný pořádek dle článku 21 přirovnat k americké výhradě *ordre public*, a ustanovení, od kterých se nelze smluvně odchýlit k americké „*fundamental/public policy*“ (výhradě veřejného pořádku).

Pro imperativní normy je v právu EU *lex limitatis* samozřejmě *lex fori* (stejně jako v USA pro *ordre public*). Konkrétně nařízení Řím I v článku 9 odstavci 2 stanoví, že: „*Tímto nařízením není v žádném případě dotčeno použití imperativních ustanovení práva země soudu.*“ Dále v článku 9 odst. 3 nařízení Řím I stanoví, že se může použít i imperativní norma země, kde má být ze smlouvy plněno (*lex loci solutionis*), pokud to činí plnění smlouvy protiprávním, přičemž: „*Při rozhodování, zda mají být taková [imperativní] ustanovení použita, je třeba vzít v úvahu jejich povahu a účel, jakož i důsledky, které by mohly z jejich použití nebo nepoužití vyplýnout.*“¹⁴⁸

Pro ochranu veřejného pořádku místa soudu dle čl. 21 nařízení Řím I je *lex limitatis* pochopitelně také *lex fori*.

Pro ustanovení, od kterých se nelze smluvně odchýlit, je *lex limitatis* v nařízení Řím I upraveno v článku 3 odst. 3 takto:

¹⁴⁶ Např. Bříza zmiňuje případ *Wells Fargo Bank v. Blough* z roku 2009, kde soud sice shledal porušení veřejného pořádku státu *legis causae*, v tomto případě státu Ohio, ale neshledal, že by Ohio mělo zásadně větší zájem na aplikaci svého práva. Proto byla volba práva respektována. Viz BŘÍZA 2012, s. 237.

¹⁴⁷ SYMEONIDES 2008, s. 202.

¹⁴⁸ Čl. 9 odst. 3. nařízení Řím I.

„V případě, že všechny ostatní prvky pro situaci významné se v okamžiku volby nacházejí v jiné zemi než v zemi, jejíž právo bylo zvoleno, není volbou práva, kterou strany učinily, dotčeno použití ustanovení práva této jiné země, od nichž se nelze smluvně odchýlit.“¹⁴⁹

Tudíž pro situace, kdy jsou všechny prvky případu v zemi, jejíž právo nebylo zvoleno, se pro omezení rozsahu volby práva použijí kogentní ustanovení této země, tj. *lex causae*. Dále nařízení Řím I vymezuje v článku 3 odst. 4 situace, kdy pro čistě evropský případ je zvoleno právo nečlenského státu: „V případě, že se všechny ostatní prvky pro situaci významné se v okamžiku volby nacházejí v jednom nebo více členských státech, není volbou jiného rozhodného práva stranami, než je právo členského státu, dotčeno použití těch ustanovení práva Společenství, případně v podobě, v jaké je provedeno v členském státě sídla soudu, od nichž se nelze smluvně odchýlit.“¹⁵⁰ V těchto případech nařízení Řím I stanoví, že se použijí kogentní ustanovení EU v podobě, v jaké byla implementována ve státu *fora*, takže pro limitaci volby práva v tomto případě užívá *lex fori* (ale pouze právo pocházející z legislativy EU).

V případě spotřebitelských a pracovních smluv je *lex limitatis* dle článků 6 a 8 nařízení Řím I *lex causae*, přičemž se použijí ta kogentní ustanovení státu *legis causae*, která mají chránit slabší stranu smluvního vztahu.

2.2.2.2 Rozsah a meze výhrady veřejného pořádku

Nyní se budu věnovat rozsahu výhrady veřejného pořádku a tomu, jak velké musí být rozdíly v právních řádech, aby ve skutečnosti mohlo dojít k odmítnutí dohody o volbě práva. Je jasné, že určité rozdíly mezi zvoleným právem a *lex limitatis-causae* budou existovat. Kdyby byly oba právní řády totožné, byla by koneckonců volba práva naprosto zbytečná.¹⁵¹ Vzhledem k tomu, že v USA neexistuje pevné rozdělení norem na kogentní a dispozitivní (a také chybí definice norem imperativních, jakou lze nalézt v předpisech Evropské unie), nedají se tak snadno nastavit hranice toho, jaké normy jsou natolik důležité, aby mohly zamezit volbě určitého práva.

Hranici toho, kdy je určitá norma veřejného pořádku ještě volbou práva „porušitelná“ a kdy už autonomní volbě práva zamezí, je těžké nalézt. Dle práva *law in books* by se měla

¹⁴⁹ Nařízení Řím I.

¹⁵⁰ Nařízení Řím I.

¹⁵¹ SYMEONIDES 2008, s. 202.

volba práva odmítnout, pokud porušuje fundamentální normu veřejného pořádku státu *legis causae*, který má zároveň významně větší zájem na aplikaci svého práva.

2.2.2.2.1 Fundamentalita norem veřejného pořádku

Druhý Restatement stanoví výslovně, že zvolené právo nesmí být v rozporu s fundamentální normou veřejného pořádku („*fundamental policy*“) státu *legis causae* (přičemž stát *legis causae* musí mít zároveň zásadně větší zájem na aplikaci svého práva). Fundamentální norma veřejného pořádku je v podstatě jiný výraz pro důležitou normu veřejného pořádku. Otázka je, jak si vyložit slovo „fundamentální“. Komentář k Druhému Restatementu k tomuto uvádí jen to, že aby se dalo zabránit volbě práva na základě výhrady veřejného pořádku z tohoto ustanovení, není zapotřebí tak silného porušení norem veřejného pořádku, jako je tomu v případě výhrady *ordre public*. V podstatě Restatement říká, že výhrada veřejného pořádku dle § 187 je snadněji použitelná, než výhrada *ordre public* dle § 90. Dále komentář k Druhému Restatementu zmiňuje určité příklady fundamentálních norem veřejného pořádku. Například jde o právní předpisy, které zakazují určité typy smluv nebo předpisy, které mají chránit slabší stranu smluvního vztahu. Příklady „nefundamentálních“ norem pak zahrnují např. předpisy určující povinnost uzavřít některé smlouvy v určité formě,¹⁵² zastaralé předpisy nebo takové, které upravují smlouvy obecně (a týkají se např. v USA obecně povinného smluvního plnění a protiplnění¹⁵³).¹⁵⁴

S určením, zda je norma veřejného pořádku opravdu tak důležitá, aby se dala považovat za fundamentální dle § 187 odst. 1 písm. b) Druhého Restatementu, zápasí často i americké soudy. Jak bylo vysloveno v rozsudku z roku 2002, který se týkal konkurenční doložky, soudy často tápou nad tím, které normy považovat za fundamentální. V tomto soudním rozhodnutí soudci argumentují, že posuzovat fundamentalitu právního předpisu je ošemetné, protože skoro každá právní norma vlastně zajišťuje nějaký širší zájem společnosti.

Soud argumentoval, že například omezení rychlosti na dálnici samo o sobě fundamentální normou veřejného pořádku pochopitelně není, ale na druhou stranu omezování rychlosti

¹⁵² V USA je takový předpis nazýván Statute of Frauds.

¹⁵³ V USA může být smlouva neplatná, pokud obsahuje plnění jen z jedné strany. Obě strany musí za plnění poskytnout protiplnění (z originálu: „*consideration*“).

¹⁵⁴ Komentář k Druhému Restatementu op. cit., s. 568.

obecně slouží k funkční a bezpečné dopravě, která zase slouží k ochraně veřejného zdraví a lidských životů. Dalo by se tedy vlastně říci, že konkrétní omezení rychlosti (např. na dálnici) je fundamentální norma veřejného pořádku, protože chrání veřejné zdraví a životy obyvatel. Soud dále poznamenává, že posuzování fundamentality právních norem je silně subjektivní a argumentace soudců při tomto procesu je skoro vždy nedostatečně vysvětlená. Nakonec si s případem konkurenční doložky soud poradil tak, že posoudil obecnost předpisu týkajícího se konkurenčních doložek. Vzhledem k tomu, že tento předpis byl formulován s vysokou mírou obecnosti a mířil na úpravu konkurence a obchodu obecně, tak byl shledán jako fundamentální ve smyslu § 187 odst. 1 písm. b) Druhého Restatementu.¹⁵⁵

Zajímavý postup pro posouzení fundamentality nabízí rozsudek Nejvyššího soudu Kalifornie z roku 2019. Soud zde stanovil, že pravidlo se dá považovat za fundamentální normu veřejného pořádku, „(1) když se nedá smluvně vyloučit, popř. se ho vzdát; (2) když chrání proti nespravedlivým výsledkům, ke kterým by jinak došlo; a (3) když je pravidlo v zájmu veřejnosti“.¹⁵⁶

Judikatura ale rozhodně není zajedno. V minulosti se často vyskytovaly případy, kdy soud odmítl volbu práva, protože shledal rozpor s určitou normou veřejného pořádku státu *legis causae*, ale už se nezabýval tím, zda je tato norma skutečně fundamentální. V současnosti se fundamentalita normy posuzuje např. podle toho, zda je norma psaná v právním předpise, nebo je to jen pravidlo vzešlé z common law, dále soudy testují, jestli je ujednání nemorální, zjevně odporující veřejnému pořádku, urážlivé... Neexistuje pevná hranice, která by pevně určovala, zda je rozpor s veřejným pořádkem zanedbatelný, nebo zda je rozpor tak markantní, že má být volba práva odmítnuta.¹⁵⁷ Ty smluvní typy, které nespádají pod UCC, mají prostřednictvím soudní činnosti víceméně nastavené, kdy se výhrada veřejného pořádku může použít. O jednotlivých smluvních typech budu pojednávat níže.

2.2.2.3 Veřejný pořádek v EU

Jak jsem již zmiňovala výše, i v Evropské unii může být volba práva odmítnuta na základě nežádoucího obsahu zvoleného práva. Může toho být dosaženo: (1) použitím kogentních

¹⁵⁵ *MacHado-Miller v. Mersereau & Shannon, LLP*. 43 P.3d 1207 (Or. Ct. App. 2002).

¹⁵⁶ *Pitzer College v. Indian Harbor Ins. Co.* 447 P.3d 669 (Cal.2019).

¹⁵⁷ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1105-1107.

norem chránících slabší stranu v případě spotřebitelských a pracovních vztahů; (2) použitím kogentní normy státu *legis causae*, pokud jsou všechny prvky daného právního vztahu v tomto státě; nebo (3) použitím kogentní normy EU tak, jak je implementována ve státě fora, v případě, že všechny prvky právního vztahu jsou v EU, ale bylo zvoleno právo nečlenského státu. Dále se dá odmítnout volba práva, pokud porušuje imperativní ustanovení dle článku 9 nařízení Řím I.¹⁵⁸ Poslední obranou státu fora před použitím cizího práva je článek 21,¹⁵⁹ který stanoví, že pokud je ustanovení zvoleného práva zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem místa soudu, pak se toto ustanovení cizího práva nepoužije, což silně připomíná Cardozovu definici amerického *ordre public*.¹⁶⁰

2.2.2.4 Výhrada veřejného pořádku v USA v praxi

Nyní nastíním, jak se s výhradou veřejného pořádku zachází v praxi u jednotlivých smluvních typů. Budu se věnovat smlouvám spotřebitelským, pracovním, pojistným, franšízovým a lichvářským, jejichž úprava nespadá pod Uniform Commercial Code. V USA se smlouvy, kde je jedna strana silnější a druhá slabší, nazývají smlouvy adhezní,¹⁶¹ ale jejich přesná definice chybí. Část odborné veřejnosti tvrdí, že aby byla smlouva adhezní, stačí aby byla napsána a předložena jednostranně ekonomicky silnější smluvní stranou vztahu. Pro ostatní je smlouva adhezní, jen pokud obsahuje nevýhodné podmínky.

Druhý Restatement se přiklání k první variantě, ale aby odmítl volbu práva v adhezní smlouvě, musí tato volba znamenat pro slabší stranu podstatnou nespravedlnost.¹⁶² To, že je jedna strana slabší a jedna silnější, tedy automaticky neznamená, že by se měla odmítnout smluvená volba práva.

Jak vyplývá z Druhého Restatementu, aby byla volba práva odmítnuta, zvolené právo musí být v rozporu s právem *legis causae*, a to s normou veřejného pořádku, která je

¹⁵⁸ Dle čl. 9 odst. 1 nařízení Řím I je definice imperativních ustanovení následující:

Imperativní ustanovení jsou ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo.

¹⁵⁹ Článek 21 Nařízení Řím. I:

Veřejný pořádek místa soudu

Použití některého ustanovení práva kterékoli země určeného na základě tohoto nařízení může být odmítnuto pouze v případě, že by bylo zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem místa soudu.

¹⁶⁰ Viz pozn. č. 142.

¹⁶¹ Z originálu: „*adhesive contracts*“.

¹⁶² HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1108-1109.

fundamentálního charakteru. Dále musí být stát *legis causae* také stát se zásadně větším zájmem na aplikaci svého práva. Rozhodování je také ovlivněno tím, jestli je smlouva uzavřena mezi slabší a silnější stranou. To, jak si s těmito požadavky poradí americké soudy, rozebírám níže.

2.2.2.4.1 Spotřebitelské smlouvy

Spotřebitelské smlouvy v USA nemají speciální úpravu, jak je tomu v EU, ale přesto k nim soudy přistupují se zvláštní pozorností. Spotřebitelské smlouvy jsou totiž často považovány za adhezní (v americkém slova smyslu, jak je vysvětleno výše). To samo o sobě nic neznamená, protože pro odmítnutí volby práva musí být splněny podmínky § 187 odst. 2 písm. b) Druhého Restatementu, ale pravdou je, že volba práva bude spíše odmítnuta ve smlouvě adhezní (kvůli ochraně fundamentálních norem veřejného pořádku mířených na ochranu slabší strany).

K tomu často dochází, když smlouva obsahuje volbu práva určitého státu a zároveň smlouva obsahuje vzdání se práva na podání hromadné žaloby nebo hromadné arbitráže¹⁶³. Samozřejmě že ve smlouvách tohoto typu je většinou zvoleno právo, které povoluje, aby se strana mohla vzdát práva na hromadné žaloby. Právo rozhodné při absenci volby práva naopak toto neumožňuje a dá se předpokládat, že dotyčný stát považuje za důležité chránit spotřebitele a jejich právo na podání hromadné žaloby. V USA jsou hromadné žaloby častým a důležitým institutem.

Jak bylo řečeno v rozsudku případu *Discover Bank v. Superior Court*,¹⁶⁴ hromadné žaloby slouží jako ochrana spotřebitelů před velkými obchodními společnostmi, které mohou okrást jen o jediný dolar milion svých zákazníků a tím se významně obohatit. Jiné řešení než hromadná žaloba je v tomto případě velmi nepraktické, dalo by se tedy říci, že pokud nemá spotřebitel k dispozici hromadnou žalobu, je ochuzen o významný prostředek na vymáhání svých práv.

Právě práva na hromadnou žalobu se týkal případ *Hoffman v. Citibank (South Dakota), N.A.*¹⁶⁵ V tomto případě byla uzavřena smlouva o užívání kreditní karty mezi kalifornským spotřebitelem a společností Citibank ze státu Jižní Dakota. Tato smlouva samozřejmě obsahovala podmínky výhodnější pro Citibank, včetně dohody o volbě práva

¹⁶³ Z originálu: „class action“ a „class arbitration“.

¹⁶⁴ 36 Cal.4th 148, 30 Cal.Rptr.3d 76,113 P.3d 1100 (Cal.2005).

¹⁶⁵ 546 F.3d 1078 (9th Cir.2008).

Jižní Dakoty, arbitrážní doložky a zákazu hromadných žalob či arbitráží. Spotřebitel proto podal hromadnou žalobu v domovské Kalifornii, tvrdíc, že společnost porušuje několik kalifornských předpisů na ochranu spotřebitele. Soud rozhodl, že dohoda o volbě práva by měla být odmítnuta, protože aplikací práva Jižní Dakoty (které dovoluje, aby smlouvy obsahovaly zákaz hromadných žalob) by byla porušena fundamentální norma veřejného pořádku Kalifornie. Tento stát totiž hromadné žaloby podporuje a vidí v nich způsob, jak zabránit obchodním společnostem, aby neporušovaly předpisy na ochranu spotřebitele. Odebrání práva na hromadnou žalobu je tudíž v Kalifornii porušením fundamentální normy veřejného pořádku.

Velmi podobně tomu bylo také v případě *Klussman v. Cross Country Bank*,¹⁶⁶ kdy Kalifornie opět odmítla aplikovat cizí právo (v tomto případě státu Delaware), protože chránila právo svých občanů na hromadné žaloby. Další takový kalifornský případ je *Aral v. Earthlink, Inc.*,¹⁶⁷ kde soud argumentoval mimo jiné tím, že fundamentalitu dotčené normy veřejného pořádku spatřuje nejen v právu žalobce na hromadnou žalobu, ale v právu celého státu Kalifornie na zajištění práva na hromadné žaloby svým občanům. V těchto případech soud také neopomněl zmínit, že nejenže byla porušena fundamentální norma státu *legis causae* (Kalifornie), ale tento stát má také významně větší zájem na aplikaci svého práva.

Například v případě *McKee v. AT&T, Corp.*,¹⁶⁸ kde šlo opět o hromadné žaloby, soud zajímavě argumentoval při zodpovězení otázky, zda má stát Washington významně větší zájem na aplikaci svého práva (než stát New York, který připouští zákazy hromadných žalob). Konkrétně soud uvedl, že Washington má větší zájem na ochraně velké skupiny svých spotřebitelů, než má stát New York na ochraně telekomunikačního giganta působícího v řadě amerických států.

Protože jsme ale v USA, kde v oblasti práva nic není tak jednoduché, jak se zdá, existují i velmi podobné případy s opačným výsledkem.¹⁶⁹ Například v případě *Gay v. Creditinform*¹⁷⁰ byla uzavřena smlouva mezi pennsylvánským spotřebitelem a společností z Virginie, která má pomáhat zákazníkům vylepšit si své kreditní skóre. Tato smlouva obsahovala opět (1) volbu práva státu Virginie, (2) arbitrážní doložku a (3) zákaz

¹⁶⁶ 134 Cal.App.4th 1283, 36 Cal.Rptr.3d 728 (2005).

¹⁶⁷ 134 Cal.App.4th 544, 36 Cal.Rptr.3d 229 (2005).

¹⁶⁸ 164 Wash.2d 372, 191 P.3d 845 (2008).

¹⁶⁹ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1115.

¹⁷⁰ 511 F.3d 369 (3d Cir.2007).

hromadných arbitráží. Spotřebitel namítal, že zákaz hromadných arbitráží představuje porušení práva státu Pensylvánie (což byl stát *legis fori a legis causae* zároveň). Přestože v tomto dal spotřebiteli pensylvánský soud zapravdu, případ vyhrála společnost Creditinform, protože Pensylvánie dle soudu neměla významně větší zájem na aplikaci svého práva. Tento případ uvádím jako kontrast k předchozímu případu *McKee v. AT&T, Corp.*, abych poukázala na rozdíly v interpretaci. V tomto případě totiž soud rozhodl, že Pensylvánie sice má zájem na aplikaci svého práva, protože chce chránit své spotřebitele, ale Virginie má zase zájem na aplikaci svého práva, protože chce chránit své podniky a podnikatele, proto se dle soudu nedá dokázat, že Pensylvánie má zásadně větší zájem na aplikaci svého práva než Virginie.

V případě *Jackson v. Pasadena Receivables, Inc.*¹⁷¹ zase můžeme nalézt příklad toho, kdy soud nepovažuje určitou normu veřejného pořádku za dostatečně fundamentální. V případě šlo o smlouvu o užívání kreditní karty mezi bankou z Jižní Dakoty a spotřebitelem z Marylandu. Právo Marylandu vyžaduje, aby smlouva mezi stranami byla podepsaná ručně (nebo aby se banka alespoň snažila o získání podpisu od klienta). Jižní Dakota naopak povoluje, aby se dlouhodobé používání karty dalo považovat za uzavření smlouvy. Soud v Marylandu rozhodl, že předpis o povinném vlastnoručním podpisu na smlouvě není dostatečně fundamentální norma veřejného pořádku. Navíc soud uvedl, že Jižní Dakota má zásadně větší zájem na aplikaci svého práva, protože banka sídlí právě zde a je zájmem státu, aby její smlouvy byly v souladu s právem státu svého sídla.

2.2.2.4.2 Pracovní smlouvy

Tak jako se u spotřebitelských smluv spory často týkají zákazu hromadných žalob, u pracovních smluv se jedná o problémy ohledně konkurenčních doložek.¹⁷² Ty jsou totiž v USA upraveny nejednotně – některé státy je povolují a jiné striktně zakazují, hlavně kvůli ochraně slabší strany smluvního vztahu a podpoře přirozené konkurence.¹⁷³ Je

¹⁷¹ 398 Md. 611, 921 A.2d 799 (2007).

¹⁷² Z originálu: „*covenant not to compete, non-compete covenant, restrictive covenant*“.

¹⁷³ Toto rozdělení potvrzuje teorii tzv. *law-marketu a forum-shoppingu*. Americké státy často své předpisy upravují tak, aby přilákaly obchodní příležitosti. Například stát Kalifornie je velmi proti konkurenčním doložkám, proto tam často jdou za prací lidé, kteří uzavřeli konkurenční doložku v jiném státě. Je totiž velká pravděpodobnost, že kalifornský soud rozhodne tuto doložku nevymáhat. Jak je zřejmé, je pro žalobce důležité tyto spory řešit u soudu, který spíše rozhodne v jeho prospěch. To přispívá negativnímu jevu, tzv. *forum-shoppingu*, kdy si žalobci vybírají místo soudu dle šancí na úspěch.

jasné, že pro tyto státy bude zákaz konkurenčních doložek znamenat fundamentální normu veřejného pořádku.¹⁷⁴

Existuje mnoho precedentů, které se potýkají s případy, kdy zaměstnavatel zahrnul ve smlouvě volbu práva státu, kde jsou konkurenční doložky povoleny, a samozřejmě i konkurenční doložku. Pokud je pak případ souzen ve státě, kde jsou konkurenční doložky zakázány a je to zároveň stát *legis causae*, je skoro jisté, že soud volbu práva odmítne na základě výhrady veřejného pořádku.¹⁷⁵

Zářným příkladem je případ *Application Group, Inc. v. Hunter Group, Inc.*¹⁷⁶ V tomto případě byla v Marylandu uzavřena pracovní smlouva obsahující konkurenční doložku a volbu práva státu Maryland. Po ukončení původního pracovního vztahu začala zaměstnankyně pracovat pro konkurenční kalifornskou společnost přes internet ze svého domova v Marylandu. Soud, který se konal v Kalifornii, došel k výsledku, že volba práva státu Maryland je v Kalifornii nevymahatelná, protože Kalifornie je stát *legis causae*, má zásadně větší zájem při aplikaci svého práva a vymáhání konkurenční doložky by bylo v rozporu s fundamentální normou veřejného pořádku státu Kalifornie. Ohledně zájmu Kalifornie na případu, který se zdá být o pracovní smlouvě mezi dvěma marylandskými subjekty v Marylandu, soud argumentoval tak, že spor je v současnosti o vymáhání konkurenční doložky z Marylandu, která stojí v cestě pracovnímu vztahu ke Kalifornii. Protože Kalifornie má zájem na ochraně svých podniků, chce zajistit co nejlepší konkurenční prostředí, kde si podniky budou moci vybírat své zaměstnance na základě jejich schopností a kde nebudou podniky omezovány protisoutěžním jednáním jejich konkurentů z jiných států.

Aby zaměstnavatelé měli jistotu, že bude jejich konkurenční doložka respektována, často do pracovní smlouvy inkorporují společně s konkurenční doložkou nejen volbu práva, ale i volbu soudu (ve státě, jehož právo bylo zvoleno a který konkurenční doložky uznává).¹⁷⁷ To velmi často zajistí úspěch konkurenční doložky, jak dokazuje řada případů,¹⁷⁸ ale jako vždy, i zde existují výjimky.¹⁷⁹

¹⁷⁴ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1116.

¹⁷⁵ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1119.

¹⁷⁶ 61 Cal.App.4th 881, 72 Cal.Rptr.2d 73 (Cal.App.1998).

¹⁷⁷ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1119.

¹⁷⁸ Např. *Estee Lauder Co., Inc. v. Batra* 430 F. Supp. 2d 158 (S.D.N.Y. 2006) nebo *Swenson v. T-Mobile USA, Inc.* 415 F.Supp.2d 1101 (2006).

¹⁷⁹ Např. v případě *Oxford Global Resources, LLC v. Hernandez* z roku 2018 obsahovala pracovní smlouva z Massachusetts konkurenční doložku a volbu práva a soudu státu Massachusetts. Zaměstnanec šel

2.2.2.4.3 Franšízové smlouvy

V oblasti franšízových a distributorských smluv se dá spatřovat zásadní rozdíl mezi USA a EU, protože v USA jsou příjemci franšízy a distributoři chráněni jako slabší strana smluvního vztahu. Protože se pomocí volby práva často umožňuje porušení normy mířené na ochranu příjemců franšízy nebo distributora, volba práva je v této oblasti velmi často odmítána.¹⁸⁰ Předpisy obsahující tyto ochranné normy většinou také obsahují ustanovení, že se těchto práv příjemce nemůže vzdát. Některé předpisy obsahují i výslovný zákaz obcházení těchto pravidel volbou práva jiného státu. Aplikují se na příjemce franšízy pobývající v daném státě nebo mající svou franšízu v daném státě. Pokud příjemce franšízy pojí k ochrannému státu soudu oba faktory, není pochyb, že volba práva jiného státu nebude uznána, a to ani pokud daný předpis nestanoví výslovně zákaz volby práva jiného státu neposkytujícího ochranu příjemcům franšízy. Pokud soud ale probíhá ve státu poskytovatele franšízy, je větší šance, že bude volba práva respektována¹⁸¹ (např. s odvoláním na to, že předpis výslovně nezakazuje jeho obcházení volbou práva, jak tomu bylo například v případě *JRT, Inc. v. TCBY Systems, Inc.*¹⁸²).

2.2.2.4.4 Pojistné smlouvy

Pojistné smlouvy jsou typickými adhezními smlouvami, proto je v USA státy upravují speciálními předpisy mířenými na ochranu pojištěného, tj. slabší smluvní strany. Tyto předpisy často obsahují i zákaz volby jiného práva. První výjimka z tohoto pravidla je to, že volba jiného práva, než je domovský stát pojištěného (což je u pojistných smluv stát *legis causae*), se povoluje pouze v případech, kdy zvolené právo chrání pojištěné ještě více, než stát *legis causae*. Druhá výjimka spočívá v hromadných pojistných smlouvách, kdy např. zaměstnavatel sjedná pojištění pro všechny své zaměstnance. Když je smlouva s pojišťovnou uzavřena více subjekty najednou, nedá se již mluvit o čistě adhezní smlouvě, protože vyjednávací síly se vyrovnávají. Navíc subjekty často pobývají

pracovat ke konkurenci do Kalifornie, proto ho zaměstnavatel zažaloval u soudu v Massachusetts. Nejvyšší soud státu Massachusetts volbu práva neuznal, protože při absenci volby by se aplikovalo kalifornské právo, Kalifornie měla zásadně větší zájem na aplikaci svého práva a aplikací massachusettského práva by se porušila fundamentální norma veřejného pořádku státu Kalifornie. Srov. 106 N.E.3d 556 (Mass. 2018).

¹⁸⁰ K tomu srov. BŘÍZA 2012, s. 238 nebo HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1123.

¹⁸¹ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES 2010, s. 1124.

¹⁸² 52 F.3d 734 (8th Cir.1995).

v různých státech, proto se v těchto případech často uzná volba státu, kde sídlí pojišťovna.¹⁸³

Zajímavým příkladem výhrady veřejného pořádku v pojistných smlouvách je případ *Pitzer College v. Indian Harbor Ins. Co.* z roku 2019.¹⁸⁴ Zde došlo během výstavby nové vysokoškolské koleje v Kalifornii k pojistné události, když byla nalezena znečištěná půda na zamýšleném místě pro budovu. Pojistná smlouva obsahovala volbu práva státu New York. Kalifornie a New York mají zásadně rozdílný přístup k pozdnímu nahlášení pojistných událostí. V New Yorku pozdní nahlášení znamená, že pojišťovna nemusí hradit škodu. V Kalifornii pojišťovna musí škodu uhradit i při pozdním nahlášení, ledaže pojišťovna prokáže, že zpoždění zmařilo řádné prošetření události. V tomto případě byla sice pojistná událost nahlášena pozdě, ale nezpůsobilo to ztížené podmínky pro vyšetření případu pojišťovnou. Otázka tedy zní, jestli toto pravidlo týkající se pozdního oznamování pojistné události představuje fundamentální normu veřejného pořádku státu Kalifornie (v tomto případě *lex causae*). Soud shledal, že norma je kogentní,¹⁸⁵ chrání slabší strany pojistných smluvních vztahů před nespravedlivými výsledky způsobenými nerovnou vyjednávací silou stran a slouží veřejnému zájmu, protože zajišťuje, aby obyvatelé nemuseli hradit škody, které měla uhradit pojišťovna. Soud proto dohodu o volbě práva státu New York neuznal.

2.2.2.4.5 Lichvářské smlouvy

V oblasti lichvářských smluv panují neshody ohledně interpretace fundamentality norem veřejného pořádku týkajících se lichvy. Většina soudů se shodne na tom, že pokud je pomocí aplikace zvoleného práva překročen státní limit na výši úrokové sazby jen v malé míře, nestačí to k odmítnutí volby práva. Druhý Restatement ale stanoví, že při hrubém nepoměru mezi maximální úrokovou sazbou státu *legis causae* a mezi smluvenou úrokovou sazbou by volba práva neměla být uznána. Kritika spočívá v tom, že i malé překročení stanovené úrokové sazby může mít velký ekonomický dopad, nicméně vzhledem k tomu, že normy upravující lichvu často obsahují spoustu výjimek, dá se pochopit, že je soudy často neshledají za dostatečně fundamentální.¹⁸⁶

¹⁸³ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES 2010, s. 1126.

¹⁸⁴ 447 P.3d 669 (Cal.2019).

¹⁸⁵ Z originálu: „cannot be contractually waived“.

¹⁸⁶ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1127.

V případě *Moore v. Fischer*¹⁸⁷ rozhodnutém v roce 2018 u soudu ve státě Delaware si půjčila fyzická osoba z New Jersey peníze od fyzické osoby ze státu Delaware. Smlouva obsahovala volbu práva Delaware, protože tento stát povoloval úrokovou sazbu v této smlouvě, která činila 180 procent. Stát New Jersey takto vysokou sazbu ale nepovoloval. Stát *legis causae* byl v tomto případě New Jersey,¹⁸⁸ proto delawarský soud rozhodl ve prospěch vydlužitele a volbu práva neuznal. Tento případ je zajímavým příkladem toho, jak se jen za poslední desetiletí vyvinula soudní praxe v USA. V roce 2012 zmínil Bříza ve své monografii o volbě práva, že mu není znám případ, kdy by soud zneplatnil volbu *legis fori* na základě rozporu s normou veřejného pořádku cizího státu, jehož právní řád je *lex causae*.¹⁸⁹ Přesně k tomu ale v tomto případě došlo, protože bylo zvoleno právo státu Delaware, kde se odehrával i soud, načež tento soud zneplatnil volbu vlastního práva na základě rozporu s normou státu New Jersey (*lex causae*). Stejně tak se stalo v případě *Oxford Global Resources, LLC v. Hernandez* z roku 2018, který zmiňuji v poznámce pod čarou č. 178. Dle mého názoru je tento posun pozitivním jevem, protože je znát, že se soudy při rozhodování o vymahatelnosti volby práva neřídily svým subjektivním pocitem, který většinou soudce podvědomě nutí k aplikaci norem *legis fori*, ale raději daly přednost veřejnému pořádku cizího státu a rozhodly tak, aby to bylo dle okolností případu spravedlivé.

2.3 Uniform Commercial Code a volba práva

Uniform Commercial Code, česky Jednotný obchodní zákoník, je americký právní předpis kodifikující oblast obchodního práva, např. prodej zboží, nájem, obchodovatelné cenné papíry, akreditiv, nebo zajištěné úvěry.¹⁹⁰ Nejedná se o předpis „uvalený shora“ federálním zákonodárcem, nýbrž o výsledek snahy americké Uniform Law Commission.¹⁹¹ Tato komise se zabývá přípravou právních předpisů vysoké kvality, které

¹⁸⁷ 2018 WL 4868289 (N.J.Super.Ct. 2018).

¹⁸⁸ Prvoinstanční soud shledal, že stát *lex causae* je Delaware, protože tam byla podepsána smlouva. Odvolací soud ale zjistil, že smlouva byla uzavřena už dříve distančním způsobem a osobní návštěva sloužila pouze k fyzickému podepsání smlouvy a předání peněz, tudíž stát *lex causae* je New Jersey.

¹⁸⁹ BŘÍZA 2012, s. 240.

¹⁹⁰ Uniform Commercial Code, v pozdějším znění.

¹⁹¹ Jedná se o komisi sestavenou z odborníků (advokátů, soudců, zákonodárců atd.), kteří jsou jmenováni vládami jednotlivých států nebo jiných součástí USA. Srov. Oficiální internetové stránky Uniform Law Commission. In Uniformlaws.org [online]. [cit. 29.2.2020]. Dostupné z <https://www.uniformlaws.org/aboutulc/overview>.

pak zákonodárci jednotlivých států mohou přijmout jako součást svého právního řádu. V současné době je Uniform Commercial Code platný ve všech státech USA.¹⁹²

Volba práva je v současném znění UCC upravena v § 1-301. Toto ustanovení je umístěno v části první UCC, společně s dalšími obecnými ustanoveními. Zvláštní způsob číslování by mohl na první pohled naznačovat, že je ustanovení o volbě práva poněkud „zastrčené“, ale ve skutečnosti jde již o patnáctý paragraf celého díla.¹⁹³

2.3.1 Znění ustanovení o volbě práva

Níže uvádím překlad ustanovení o volbě práva v *Uniform Commercial Code*.

§ 1-301

(a) *Pokud má transakce rozumný vztah¹⁹⁴ se státem fora a zároveň s jiným státem nebo zemí, strany se mohou dohodnout, že se jejich smluvní práva a povinnosti budou řídit buď tímto právem nebo právem fora.*¹⁹⁵

UCC tedy pro posuzování platnosti volby práva zavádí test „rozumného vztahu“. Ustanovení nerozlišuje volbu práva ve vztahu ke kogentním a dispozitivním normám, tak jako to dělá Druhý Restatement.

Oficiální komentář k UCC vysvětluje, že transakce má rozumný vztah ke všem státům, kde v dostatečné míře došlo nebo má dojít k uzavírání nebo plnění smlouvy. Test rozumného vztahu slouží v UCC ke stejnému účelu, jako v Druhém Restamentu test podstatného vztahu nebo jiného rozumného důvodu (formulace ustanovení § 187 Druhého Restatementu naznačuje širší možnosti volby práva, díky možnosti využití „jiného rozumného důvodu“, když smlouvě chybí „geografický“ vztah ke zvolenému státu). Dále komentář využívá soudního rozhodnutí *Seeman v. Philadelphia Warehouse Co.*¹⁹⁶ z roku 1927, na kterém demonstruje splnění požadavku rozumného vztahu. Dle argumentace soudu je splněn požadavek rozumného vztahu se zvoleným státem, pokud

¹⁹² Více k *Uniform Commercial Code* v kapitole 1.3.2 této diplomové práce.

¹⁹³ K číslování § 1-301. Číslo jedna na začátku značí, že ustanovení je obsaženo v části první UCC (obecná ustanovení). Následující číslo tři znamená umístění v oddílu třetím části první. Číslo jedna na konci značí, že volba práva je prvním ustanovením celého třetího oddílu v části první UCC.

¹⁹⁴ Z originálu: „reasonable relation“.

¹⁹⁵ U.C.C. § 1-301 (a), v pozdějším znění.

¹⁹⁶ 274 U.S. 403, 47 S.Ct. 626, 71 L. Ed. 1123 (1927).

strany v dobré víře přistoupí k dobrovolnému „upevnění“ místa smlouvy na jeden stát, který je přirozeným a důležitým komponentem¹⁹⁷ daného smluvního vztahu.¹⁹⁸

2.3.2 Problémy s výkladem ustanovení o volbě práva a přístup k jejich řešení

Formulace tohoto ustanovení je přes jeho četné novelizace více než nešťastná.¹⁹⁹ Z doslovného jazykového výkladu § 1-301 UCC vyplývá, že aby mohly strany vůbec zvolit jiné právo než právo *fora*, musela by transakce mít rozumný vztah s oběma státy (*fora* i zvoleného práva). I kdyby smlouva byla nepochybně pevně spojena se dvěma cizími státy, ale ne se státem *fora*, volba práva by nebyla možná. Taková úprava by byla nesmyslná a šla by proti konceptu smluvní autonomie, na kterém stojí celý UCC. Proto soudy takový výklad neaplikují a hledají jen rozumný vztah se státem zvoleným.²⁰⁰

Druhým zásadním problémem § 1-301 (a) je to, že nerozlišuje mezi volbou práva pro účely posuzování obsahu a výkladu smlouvy a volbou práva pro účely posuzování platnosti smlouvy. Dle doslovného jazykového výkladu by se § 1-301 (a) vztahoval na obě kategorie, tudíž by strany musely dodržet požadavek rozumného vztahu ke zvolenému právu i když by se jednalo o volbu práva vztahující se jen na obsah a výklad jejich smlouvy. Takový výklad je nepříznivý, protože dle UCC mohou smluvní strany vždy do své smlouvy zakomponovat jakákoliv vlastní pravidla týkající se obsahu a výkladu smlouvy (pokud jsou upraveny v UCC pouze dispozitivně). Protože UCC zaručuje takto významnou smluvní svobodu, bylo by na místě smluvním stranám umožnit, aby si z důvodu zjednodušení a zkrácení smlouvy mohly zvolit v otázkách týkajících se obsahu a výkladu právo cizího státu, i když by stát neměl rozumný vztah se smlouvou. Oficiální komentář k UCC potvrzuje takový výklad a zdůrazňuje doktrínu

¹⁹⁷ Z originálu: „*there is a natural and vital connection*“.

¹⁹⁸ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1153.

¹⁹⁹ Tato formulace přežívá v *Uniform Commercial Code* přes několik novelizací už od roku 1952, kdy byl UCC sepsán. V roce 2001 došlo k pokusu o celkové přepracování tohoto ustanovení, které by rozlišovalo mezi spotřebitelskými a obchodními smlouvami a také mezi smlouvami uzavíranými v rámci USA a mezinárodními smlouvami. Každá kategorie obsahovala své omezení volby práva, pro obchodní smlouvy dokonce byl vypuštěn požadavek rozumného vztahu úplně. Právě toto rozšíření smluvní autonomie se stalo terčem kritiky a přepracované znění bylo přijato pouze americkými Panenskými ostrovy. Proto bylo nové znění v podstatě přepsáno zpět do původní podoby. Srov. BŘÍZA 2012, s. 229-230 nebo HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1152.

²⁰⁰ Dle mého názoru se zde projevuje velký rozdíl mezi právem kontinentálním a americkým *common law*, když v USA mohou soudy prostě ignorovat nesmyslně napsané ustanovení a použít na případ „selský rozum“, i když takové řešení jde kompletně proti doslovnému znění zákona, tudíž i proti právní jistotě obecně.

inkorporace, když doplňuje, že smluvní strany mohou do své smlouvy „inkorporovat“ právo jakéhokoliv státu, jakož i nestátní normy, jak jsem již zmiňovala v první kapitole.²⁰¹ Třetím problémem je, že UCC nestanoví žádné obecné omezení volby práva. Ačkoliv UCC obsahuje řadu výjimek, kdy volbu práva v konkrétních případech znemožňuje,²⁰² neobsahuje obecně použitelné ustanovení pro omezení volby práva z důvodu veřejného pořádku. Bylo by vhodné tuto explicitní výhradu veřejného pořádku do ustanovení zakotvit, protože ačkoliv platí UCC ve všech státech USA, ne všude platí ve stejném rozsahu. Jednotná úprava obchodního práva v UCC navíc neřeší situaci pro smlouvy přesahující hranice USA, i proto by měla být výhrada veřejného pořádku výslovně zakotvena. V USA si ale s touto situací opět poradily soudy, když výhradu veřejného pořádku „přisoudily“ jako součást § 1-301 UCC. Jako argumentaci soud použil i to, že tomuto výsledku nasvědčují i obecné zásady obsažené v UCC, které zahrnují dobrou víru, obchodní racionalitu a férovost.²⁰³

Přes všechny nedostatky, které jsem nastínila výše, soudy neshledávají při aplikaci tohoto ustanovení větší problémy. Je to z toho důvodu, že ustanovení § 1-301 UCC soudy běžně zaměňují s § 187 Druhého Restatementu a neshledávají mezi nimi v podstatě žádný rozdíl, a to i přesto, že znění UCC se významně odlišuje od znění Druhého Restatementu.²⁰⁴

Je až k neuvěření, jak málo se američtí soudci cítí být vázáni textem právní normy. Z mého pohledu se v tomto případě už ani nejedná o interpretaci, ale o přímou soudcovskou tvorbu práva, což dle mého názoru může narušovat ústavně zaručenou dělbu moci. Může to být projevem tzv. amerického právního realismu, v americké právní obci oblíbeného filozofického směru. Americký právní realismus byl nejvlivnější v první polovině dvacátého století a stojí na principu, že odmítá rozhodování soudu na základě mechanické a formalizované subsumpce případu pod právní předpis, a naopak zdůrazňuje, že při soudcovském rozhodování jsou běžně brány v úvahu i další faktory, např. i morální nebo politické přesvědčení soudce.²⁰⁵ Tento filozofický směr tedy plně uznává, že někdy je rozhodnutí spravedlivější, když soudce odhlédne od rigidního textu

²⁰¹ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1153-1155.

²⁰² § 1-301 (c) UCC.

²⁰³ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1153-1156.

²⁰⁴ SYMEONIDES 2008, s. 216.

²⁰⁵ LEEUW, Frans L. *American Legal Realism: Research Programme and Policy Impact. Utrecht Law Review. 2017, volume 13, issue 3. Str. 28 a násl., s. 28-29.*

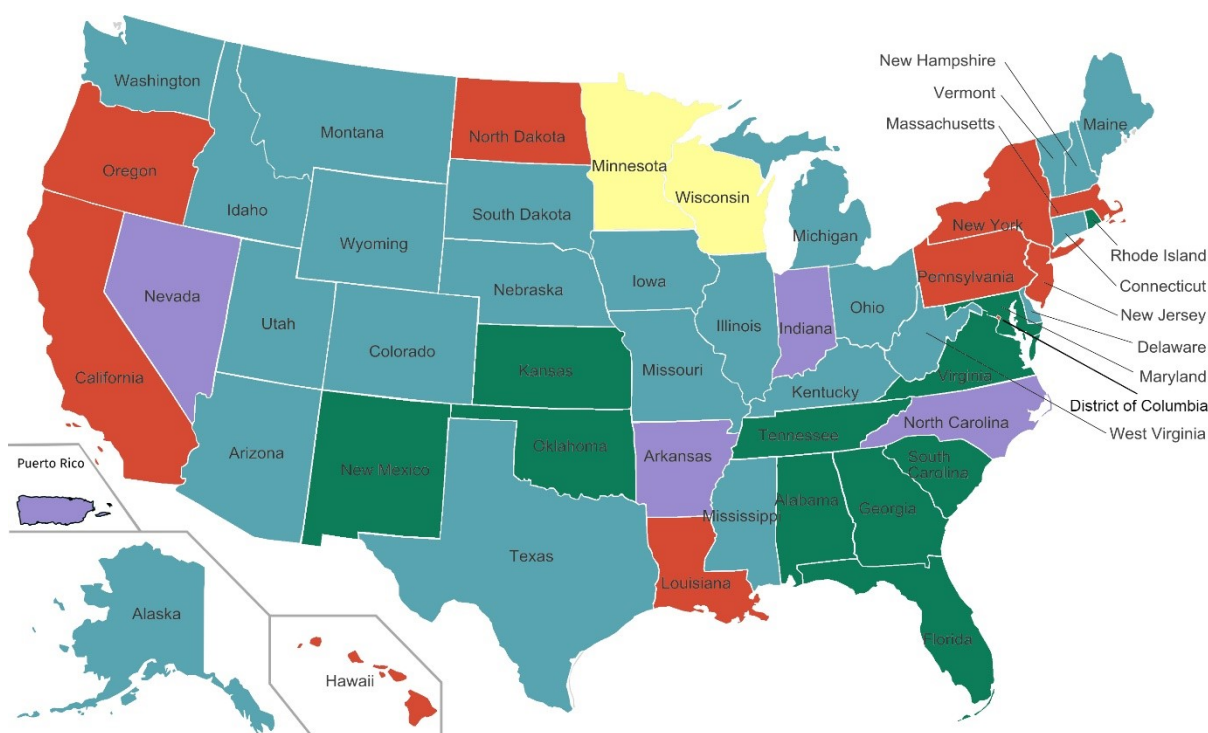
právní normy a na případ aplikuje „selský rozum“.²⁰⁶ Dle mého názoru lze zrovna v oblasti kolizního práva bezpečně nalézt vliv tohoto myšlenkového směru, jak se v této diplomové práci několikrát potvrzuje.²⁰⁷

²⁰⁶ FULLER, Lon L. *American Legal Realism. University of Pennsylvania Law Review. 1934, volume 82, no. 5. Str: 429 a násl., s. 436.*

²⁰⁷ Toto téma nicméně dalekosáhle přesahuje tuto diplomovou práci, proto pro základní shrnutí amerického právního realismu odkazuji na články od Lon L. Fullera. Srov. FULLER op. cit.

3. Rozhodné právo v případě absence volby práva

Ve Spojených státech amerických se přístup k určování rozhodného práva při absenci volby práva liší stát od státu. Jak postupoval vývoj kolizního práva, od tradičního přístupu uplatněného v Prvním Restatementu se postupně odchýlila většina států USA. V současné době jsou v USA uplatňovány čtyři různé metody hledání rozhodného práva (tři moderní přístupy a jeden tradiční přístup) a v několika státech se používá kombinace moderních přístupů.²⁰⁸

Zdroj: SYMEONIDES 2019, op. cit., s. 34-35.

Legenda:

Druhý Restatement

Tradiční přístup

Kombinace moderních přístupů

Metoda významných kontaktů

Přístup lepšího práva

²⁰⁸ SYMEONIDES 2019 op. cit., s. 34-35.

Zdaleka nejčastěji používaná je metoda dle Druhého Restatementu, kterou používá dvacet čtyři států.²⁰⁹ Tradiční metoda přežívá i přes turbulentní vývoj amerického kolizního práva v jedenácti státech.²¹⁰ Třetí nejčastější kategorie je kombinace moderních přístupů²¹¹ (Druhý Restatement, metoda „významných kontaktů“²¹² a metoda „lepšího práva“), které jsou využívány v deseti státech.²¹³ Pět států²¹⁴ používá metodu „významných kontaktů“ a dva státy hledají rozhodné právo dle metody „lepšího práva“.²¹⁵

K tomuto je ale nutné poznamenat, že toto rozdělení není absolutní a může se měnit, proto je třeba k němu přistupovat s rezervou. Některé státy například neměly příležitost se odchýlit od tradičního přístupu, protože se k vyššímu soudu nedostal příhodný případ, který by dal záminku změnit přístup soudů k hledání rozhodného práva. Další státy sice oficiálně používají některý z přístupů, ale často se od něj odchylují. Některé státy se přiklonily k obecným ustanovením Druhého Restatementu, ale nepřijaly speciální ustanovení. Může také docházet k tomu, že určitý stát přijme Druhý Restatement v oblasti smluv, ale ne civilních deliktů.²¹⁶

3.1 Druhý Restatement a rozhodné právo při absenci volby práva

Jak jsem zmínila výše, Druhý Restatement stanovuje pravidla pro určení rozhodného práva při absenci volby práva ve dvaceti čtyřech státech, což ho činí zdaleka nejužívanějším přístupem k řešení kolizních situací. Další moderní přístup, tzv. metoda významných kontaktů, která převládá v pěti státech, je úpravě ve Druhém Restatementu velmi podobná a dochází ke srovnatelným výsledkům.²¹⁷ Státy, které následují kombinaci moderních přístupů, mají pravidla pro hledání rozhodného práva ještě volnější a méně

²⁰⁹ Alaska, Arizona, Colorado, Connecticut, Delaware, Idaho, Illinois, Iowa, Kentucky, Maine, Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, New Hampshire, Ohio, South Dakota, Texas, Utah, Vermont, Washington, West Virginia, Wyoming.

²¹⁰ Alabama, Florida, Georgia, Kansas, Maryland, New Mexico, Oklahoma, Rhode Island, South Carolina, Tennessee, Virginia.

²¹¹ Za moderní přístupy se považuje Druhý Restatement, metoda významných kontaktů a metoda lepšího práva.

²¹² Z originálu: „*significant contacts*“.

²¹³ California, District of Columbia, Hawaii, Louisiana, Massachusetts, New Jersey, New York, North Dakota, Oregon, Pennsylvania.

²¹⁴ Arkansas, Indiana, Nevada, North Carolina, Puerto Rico.

²¹⁵ SYMEONIDES 2019 op. cit., s. 34-35.

²¹⁶ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 79-84.

²¹⁷ RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 227.

jasné, než poskytuje Druhý Restatement. Přesto se dá říci, že tyto státy běžně řeší kolizní situace tak, jako by se řídily Druhým Restatementem.²¹⁸

3.1.1 Obecná ustanovení o rozhodném právu při absenci volby práva

Druhý Restatement zakotvuje pravidla pro určení rozhodného práva v § 188 a následujících. Níže uvádím překlad nejdůležitějších ustanovení Druhého Restatementu k tomuto tématu.

§ 188

- (1) *Práva a povinnosti smluvních stran, které se týkají určité věci vyplývající ze smlouvy, se řídí právem státu, který má s ohledem na danou věc nejvýznamnější vztah k transakci a smluvním stranám dle principů vyjádřených v § 6.*
- (2) *Při absenci platné volby práva smluvními stranami (dle § 187), musí být při určování rozhodného práva na danou věc při aplikaci principů dle § 6 přihlédnuto k následujícím kontaktům:*
 - a) *místo, kde byla uzavřena smlouva,*
 - b) *místo, kde se jednalo o smlouvě,*
 - c) *místo plnění smlouvy,*
 - d) *místo, kde se nachází předmět smlouvy, a*
 - e) *domicil, současné bydliště, občanství, sídlo a místo výkonu obchodní činnosti smluvních stran.*

Tyto kontakty se posuzují s ohledem na jejich relativní důležitost ve vztahu k dané věci.

- (3) *Pokud se místo, kde se jednalo o smlouvě a místo plnění ze smlouvy nachází ve stejném státě, použije se většinou právo tohoto státu, pokud není stanoveno jinak v § 189-199 a § 203.*

V § 188 je odkazováno na zásady v § 6 jako na kritéria, kterých se každý soud musí držet při aplikaci ustanovení o rozhodném právu. Pro úplnost tedy uvádím i český překlad § 6 Druhého Restatementu.

²¹⁸ SYMEONIDES 2008, s. 229.

§ 6

- (1) *Soud se řídí při volbě práva kolizní úpravou vlastního státu za současného dodržení ústavních pravidel.*

- (2) *Pokud neexistuje taková kolizní úprava, kritéria relevantní pro určení rozhodného práva zahrnují:*
 - (a) *potřeby mezistátních a mezinárodních systémů,*
 - (b) *relevantní právní normy fora,*
 - (c) *relevantní právní normy ostatních zúčastněných států a jejich relativní zájem na určení rozhodného práva v dané věci,*
 - (d) *ochrana oprávněného očekávání,*
 - (e) *základní zásady, na kterých stojí daná právní úprava,*
 - (f) *jistota, předvídatelnost a jednotnost výsledku, a*
 - (g) *jednoduchost určení a aplikace daného práva.*

Jak je zřejmé ze samotného textu obecné kolizní úpravy, Druhý Restatement neposkytuje jasná a pevná pravidla určování rozhodného práva. Vyjmenovává jen faktory, které se musí vzít v úvahu, bez toho aby jakkoliv hierarchizoval jejich důležitost. Dokonce i když se o smlouvě jednalo ve stejném státě, kde probíhalo plnění ze smlouvy, tak Restatement sice určuje jako rozhodné právo tohoto státu, ale pouze „většinou“²¹⁹ (a pokud není stanoveno jinak v § 188 – 199 a § 203). To znamená, že i samotná právní úprava nechává velký prostor na odchylky. Zároveň Druhý Restatement odkazuje na § 6, jako na základní vodítko, které musí respektovat každý soud při každém případě určování rozhodného práva.

3.1.2 Speciální ustanovení

Ustanovení § 188 ale slouží pouze jako obecné pravidlo, které se použije při neexistenci speciální úpravy. Tato speciální úprava se nachází v § 189 – 209. Tato ustanovení obsahují speciální úpravu pro smlouvy o převodu věcných práv k pozemku, smlouvy o prodeji věcných práv k movité věci, smlouvy o životním pojištění, smlouvy o poskytnutí služeb a dále speciální úpravu týkající se způsobilosti k uzavření smlouvy, formálních náležitostí

²¹⁹ Z originálu: „will usually be accepted“.

smlouvy, důsledků podvodu, tísně, nátlaku a omylu, protiprávnosti smlouvy, nebo lichvářských smluv. Dále Druhý Restatement obsahuje speciální ustanovení o určení rozhodného práva na povahu a rozsah smluvních povinností, speciální ustanovení o rozhodném právu pro detaily týkající se plnění ze smlouvy, dále ustanovení o převoditelnosti práv ze smlouvy a ustanovení o určení rozhodného práva na samotný převod práva ze smlouvy.²²⁰

Vypadá to, že se již můžeme začít radovat, protože nám Druhý Restatement dává řadu speciálních ustanovení, kde bychom mohli čekat jasná a pevná pravidla. Bohužel, opak je pravdou. Druhý Restatement sice většinou dává soudu dobré vodítko pro určení rozhodného práva, ale nechává prostor pro určení práva jiného státu, pokud nějaký jiný stát má s transakcí nebo se stranami významnější vztah podle zásad stanovených v § 6.

Například ustanovení o smlouvách o životním pojištění stanoví, že platnost takové smlouvy a práva z ní vyplývající podléhají právu toho státu, kde měl pojištěný svůj domicil²²¹ v době žádosti o pojištění, pokud nějaký jiný stát nemá v dané věci²²² významnější vztah k transakci nebo smluvním stranám na základě zásad dle § 6, v tomto případě se použije právo tohoto jiného státu.²²³ Toto ustanovení udává poměrně jasná pravidla, přestože dává prostor na odchylku ve formě určení, že jiný stát má v dané věci významnější vztah dle zásad v § 6, které jsou samy o sobě poměrně neurčité a nehierarchizované.

Velmi podobně jsou upraveny i smlouvy o převodu věcných práv k pozemku, smlouvy o prodeji věcných práv k movité věci a smlouvy o poskytnutí služeb. Vždy obsahují určení rozhodného práva dle hraničního určovatele s výhradou, že v dané věci má s transakcí nebo smluvní stranou významnější vztah nějaký jiný stát.

Pro další demonstraci úpravy speciálních ustanovení uvádím ustanovení o způsobilosti k uzavření smlouvy a dále ustanovení o formálních náležitostech smlouvy:

²²⁰ § 189-209 Druhého Restatementu.

²²¹ Z originálu: „*domicile*“. V USA domicil znamená ten stát, který dotyčná osoba pokládá za svůj skutečný domov a je to místo, kam se vrací poté, co dočasně pobývala jinde. Určení domicilu může být samo o sobě dosti složité a soudy s touto otázkou často zápasí. Nařízení Řím I používá jako kolizní určovatel obvyklé bydliště, které v článku 19 nařízení Řím I specifikuje pro určité případy. Srov. RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 5 a čl. 4 až 11 a čl. 19 nařízení Řím I.

²²² Z originálu: „*with respect to the particular issue*“.

²²³ § 192 Druhého Restatementu.

§ 198

- (1) *Způsobilost smluvních stran k uzavření smlouvy podléhá právu státu určeného dle § 187 – 188.²²⁴*
- (2) *Smluvní strana má většinou způsobilost k uzavření smlouvy, pokud ji má dle práva jejího domicilu.*

§ 199

- (1) *Formální náležitosti k tomu, aby byla uzavřena platná smlouva, jsou stanoveny právem státu určeného dle § 187 – 188.*
- (2) *Formální náležitosti smlouvy, které splňují požadavky na formu dle práva státu, ve kterém smluvní strany uzavřely smlouvu, budou většinou uznány.*

Obě tato ustanovení jsou konstruována stejně, protože na formální požadavky i způsobilost k uzavření smlouvy primárně používají právo zvolené nebo právo jinak rozhodné. Obě ustanovení dále připouští také použití jiného práva dle pevného hraničního určovatele (domicilu a místa uzavření smlouvy), ale opět je zde přítomno slovo „většinou“. Dle mého názoru se zde projevuje přehnaná snaha odlišit se od Restatementu Prvního, který byl svázán velmi rigidními pravidly. Jako protipól vzniknul Druhý Restatement, který zase obsahuje pravidla tak neurčitá, že se od nich může soud velmi jednoduše odchýlit, tudíž právní jistota je v podstatě nulová, a to i přesto, že § 6 Druhého Restatementu uvádí ochranu oprávněného očekávání, jistotu, předvídatelnost a jednotnost výsledku jako své základní zásady.

3.1.3 Dépeçage

Dépeçage je pojem amerického MPS pro rozštěpení smlouvy a použití různých právních řádů na její jednotlivé aspekty. K *dépeçage* dochází zřídka a je to potenciálním následkem tzv. metody „*issue-by-issue*“.²²⁵ Již samotné první ustanovení kolizní úpravy smluvních závazkových vztahů naznačuje, že soudy při hledání rozhodného práva nepřihlíží ke smlouvě jako celku, ale k jejím jednotlivým aspektům, které jsou zrovna předmětem

²²⁴ Tzn. buď právo zvolené stranami nebo právo jinak rozhodné.

²²⁵ Analýza spočívající v posouzení každé věci nebo prvku smlouvy zvlášť.

soudního sporu.²²⁶ Druhý Restatement tyto jednotlivé aspekty smlouvy označuje pojmem „*issues in contract*“, přičemž slovo „*issue*“ by se dalo přeložit jako problém, věc, nebo aspekt smlouvy. Skoro všechna ustanovení, která se týkají určování rozhodného práva (včetně obecných ustanovení), obsahují poznámku, že rozhodné právo se určuje s ohledem na danou věc (o které vznikl právní spor).

První Restatement *dépece* odmítal a na celou smlouvu připouštěl pouze jedno rozhodné právo.²²⁷ Všechny pozdější přístupy se shodly na tom, že metoda „*issue-by-issue*“ je ta správná cesta k hledání rozhodného práva, protože umožňuje soudu dojít ke spravedlivému výsledku v daném případě. Spory se totiž často týkají jen jedné záležitosti, proto je vhodné najít rozhodné právo s ohledem právě na tuto záležitost. Například relativní zájem zúčastněných států na použití vlastního práva dle § 188 odst. 2 písm. c) se může zásadně měnit podle toho, jaké součásti smlouvy se spor týká.²²⁸

3.1.3.1 *Dépece* v USA v praxi

Samozřejmě si lze představit, že kdyby došlo ke komplexnějšímu sporu, je možné, že by soud mohl dojít k nutnosti aplikace několika různých právních řádů, což běžný spor jistě povýší na soudcovský oříšek. O *dépece* obecně panuje představa, kterou vyjádřil i reportér Druhého Restatementu Willis L. M. Reese, že se jedná o běžný fenomén a častý výsledek kolizních situací. Jak ale píše Symeonides, k *dépece* nedochází vůbec tak často, jak by se mohlo zdát. Zaprvé, předmětem sporu většinou bývá jen jeden aspekt smlouvy. Zadruhé, i když už dojde ke sporu, který se týká více otázek v rámci jedné smlouvy, soud může snadno dojít k závěru, že se na všechny otázky použije právo stejného státu, tudíž k *dépece* nedojde. Zatřetí, i když už k *dépece* dojde a vede k nepříznivému či nepraktickému výsledku, soud se může tomuto řešení typicky velmi snadno vyhnout díky velké (a často kritizované) soudcovské autonomii při hledání rozhodného práva.²²⁹ Od počátku prvních odklonů od Prvního Restatementu byl pojem *dépece* použit zhruba ve tři sta případech za skoro šedesát let, proto i Symeonides

²²⁶ § 186: *Rozhodné právo pro určitou věc týkající se smlouvy je zvoleno stranami dle § 187, nebo je určeno dle § 188.*

²²⁷ SYMEONIDES, Symeon. *Issue-by-Issue Analysis and Dépece in Choice of Law: Cause and Effect.* *University of Toledo Law Review*, 2014, vol. 45, no. 1, s. 1.

²²⁸ SYMEONIDES 2014 op. cit., s. 3-5.

²²⁹ SYMEONIDES 2014 op. cit., s. 8-9.

uznává, že se jedná spíše o látku na právnických fakultách, než o skutečně častý jev.²³⁰ Nicméně nesmíme zapomínat, že *dépeçage* je jen vzácným výsledkem *issue-by-issue* metody, kterou užívá každý soud při řešení jakékoliv smluvní kolizní situace.

3.1.3.2 *Dépeçage* v Evropské unii

V EU se v současnosti při hledání rozhodného práva pro smlouvu posuzuje celý smluvní vztah. Ve svém článku 4 odst. 2 dokonce nařízení Řím I. stanoví, že pokud by se na prvky smlouvy vztahovalo více ustanovení o rozhodném právu (což by mohlo vést k aplikaci různých právních řádů), použije se právo země, v níž má obvyklé bydliště ta strana, která je povinna poskytnout plnění charakteristické pro smlouvu. Nicméně i nařízení Řím I upravuje zvlášť např. souhlas stran a materiální platnost smlouvy nebo formální platnost smlouvy, tudíž nedochází k soudcovké „*issue-by-issue analysis*“, ale k legislativnímu zakotvení, které aspekty smluv mají být posuzovány samostatně.

Římská úmluva²³¹ obsahovala ve svém článku 4 ustanovení o tom, že na oddělitelnou část smlouvy lze výjimečně použít právo jiné země, která s touto částí smlouvy nejúžejí souvisí, tudíž byla možnost *dépeçage* zakotvena hned v hlavním ustanovení o rozhodném právu při neexistenci volby práva, přestože se jedná jen o výjimku.²³² K této problematice se vyjádřil i Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku ICF z roku 2009.²³³ V tomto rozsudku Evropský soudní dvůr vyjádřil svůj restriktivní přístup ke štěpení smluv dle článku 4 odst. 1 věty poslední Římské úmluvy. Soud tímto rozsudkem zavedl test toho, zda je možné rozdělit smlouvu a určit na jednotlivé její aspekty různé právní řády. Tento test spočívá v posouzení, zda je daná část smlouvy, která má být oddělena a posouzena zvlášť, skutečně nezávislá na zbytku smlouvy. V tomto případě soud určoval rozhodné právo pro charterovou smlouvu týkající se železniční nákladní dopravy. Soud odmítl od smlouvy oddělit otázku promlčení a použít na ni jiný právní řád, protože tento případ testem neprošel (promlčení nebylo dostatečně nezávislé na zbytku smlouvy). Evropský soud tedy nastavil na *dépeçage* velmi přísný test a tím potvrdil, že oddělitelnost dle čl. 4 Římské úmluvy má být opravdu aktivována jen ve velmi výjimečných případech.²³⁴

²³⁰ SYMEONIDES 2014 op. cit., s. 13.

²³¹ Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Římská úmluva), Řím, 19. června 1980, vyhlášena pod č. 64/2006 Sb. m. s. Dále jen „Římská úmluva“.

²³² Čl. 4 odst. 1 Římské úmluvy.

²³³ Rozsudek ze dne 6. 10. 2009, ICF, C-133/08, Sb. rozh., s. I-09687.

²³⁴ BŘÍZA 2012, str. 49-50.

V oblasti autonomní volby práva se *dépeçage* projevuje v EU více, protože nařízení Řím I stanoví, že strany si mohou zvolit rozhodné právo buď na celou smlouvu, nebo pouze na její část.²³⁵ Znamená to, že si strany mohou zvolit právo např. pouze na formu smlouvy a zbytek ponechat na právu jinak rozhodném, nebo si pro různé aspekty smlouvy zvolit různé právní řády.²³⁶

3.2 Tradiční přístup k určení rozhodného práva při absenci volby práva

Tradiční přístup k řešení kolizních situací v oblasti smluvních závazkových vztahů podle Prvního Restatementu přetrvává v jedenácti státech.²³⁷ Jak jsem již zmiňovala v první kapitole týkající se vývoje amerického MPS, První Restatement je postaven na doktríně nabytých práv, kterou prosazoval hlavně Joseph E. Beale. V oblasti smluv se to odrazilo tak, že První Restatement obsahuje několik rigidních pravidel, které mají vést k jednotnosti a předpokladatelnosti výsledku, přičemž smlouva se zásadně řídí právem státu, kde byla smlouva uzavřena (*lex loci contractus*), jen některé aspekty smlouvy týkající se plnění se řídí právem státu, kde má být plněno (*lex loci solutionis*).

3.2.1 Problémy tradičního přístupu

Lex loci contractus se použije na formální náležitosti smlouvy, způsobilost smluvních stran, povinnost vzájemného protiplnění (anglicky „*consideration*“) a vady, které mohou smlouvu učinit neplatnou.²³⁸ Na první pohled se zdá, že určení rozhodného práva podle místa uzavření smlouvy bude velmi jednoduché. Bohužel ale není vždy jasné přesně v jaký moment, kým a kde byla smlouva uzavřena. První Restatement sice nabízí řadu vodítek, podle kterých se určuje moment uzavření smlouvy v různých situacích, přesto soudy mohou dojít k nepředpokládaným výsledkům, jak se tomu stalo např. v případě *Milliken v. Pratt*,²³⁹ ve kterém šlo o spor týkající se způsobilosti vdané ženy ručit za manželův dluh předmětnou smlouvou. Soud překvapivě shledal danou smlouvu za

²³⁵ Čl. 3 odst. 1 nařízení Řím I.

²³⁶ BŘÍZA 2012, s. 48.

²³⁷ V Tennessee a Rhode Islandu ale přetrvává hlavně proto, že nejvyšší soudy těchto států neměly možnost se od tohoto přístupu odchýlit, protože se jim nenaskytl případ, který by mohl používání tradičního přístupu zvrátit. Dá se přitom předpokládat, že ke změně dojde, protože v oblasti civilních deliktů už byl v obou státech tento tradiční přístup opuštěn. Srov. SYMEONIDES 2008, s. 223.

²³⁸ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1160.

²³⁹ 125 Mass. 374 (1878).

jednostrannou, což změnilo okamžik a místo uzavření smlouvy, a tudíž byla smlouva označena za platně uzavřenou. Toto rozhodnutí není až tak překvapivé, protože americké soudy se obecně snaží udržet smlouvy při životě a proto je raději vždy prohlásí za platně uzavřené.²⁴⁰ Jak ale plyne z tohoto případu, je zřejmé, že i takto rigidní pravidlo je možné nějakým způsobem obejít.

3.2.2 Únikové nástroje

Jediná formální výjimka z pravidla *lex loci contractus* je to, že na případy týkající se plnění ze smlouvy²⁴¹ by se mělo použít právo toho státu, kde má být plněno. Toto ustanovení je mírně problematické, protože je často těžké odlišit, kdy se daný spor týká plnění a kdy už se týká jiného prvku smlouvy, případně se tyto dvě kategorie mohou i překrývat.²⁴²

Největší problém úpravy v Prvním Restatementu ale není určení místa uzavření smlouvy nebo odlišení věcí týkající se platnosti nebo plnění, nýbrž jeho „neohrabanost“, která může vést k nesmyslným výsledkům. Pokud je totiž smlouva uzavřena na místě, které jinak se smluvním vztahem nijak nespojuje, nedává smysl použít právo tohoto státu. Proto se soudy naučily používat tzv. únikové nástroje, které jim pomáhají vyhnout se nepříznivým výsledkům.²⁴³ Jeden způsob, jak se vyhnout použití *legis loci contractus*, je právě manipulace s okamžikem, kdy byla uzavřena smlouva, a tudíž i s místem uzavření smlouvy. Dalším způsobem je určení, že se případ týká plnění ze smlouvy, proto by mělo být použito *lex loci solutionis* místo *lex loci contractus* a naopak.

Dále soudy využívají výhradu veřejného pořádku *fora*. Pro ilustraci toho, jak „volnou ruku“ v negativním slova smyslu soudy měly při aplikaci tohoto pravidla, zmíním případ *Holzer v. Deutsche Reichsbahn Gessellschaft* z roku 1938. V tomto případě se soudil německý Žid v New Yorku kvůli neoprávněnému propuštění z práce v Německu. Propuštěn byl dle německého práva, které nařizovalo vypovědět pracovní poměr se všemi lidmi, kteří nebyli árijského původu. New Yorkský soud mohl v tomto případě snadno aplikovat výhradu veřejného pořádku a nařídít německé společnosti náhradu škody, ale neudělal tak (podle odvolacího soudu nedošlo k porušení smlouvy, neboť výpověď byla

²⁴⁰ HAY, BORCHERS & SYMEONIDES, s. 1160.

²⁴¹ Z originálu: „performance issues“.

²⁴² RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 203-204.

²⁴³ RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 204.

nařízena zákonem). Tento případ nutí k zamyšlení, kdy by se vlastně měla výhrada veřejného pořádku aplikovat, když k tomu nedošlo v tomto případě.²⁴⁴

Dalším možným únikovým nástrojem je v USA také tzv. *renvoi*, neboli zpětný a další odkaz. V oblasti smluv v Prvním Restatementu možnost *renvoi* zakotvena není, ale některé soudy jej stejně využily, aby se vyhnuly rozhodnému právu dle místa uzavření smlouvy.

Zajímavý způsob, kterým se soudy mohou vyhnout pravidlu *lex loci contractus*, je tzv. „charakterizace případu“.²⁴⁵ Tento únikový nástroj spočívá v tom, že soud daný spor označí buď jako spor ze smlouvy, nebo spor z civilního deliktu. Tato klasifikace může dramaticky změnit výsledek případu, protože může vést k aplikaci jiného rozhodného práva. Spory ze smlouvy se totiž řídí pravidlem *lex loci contractus*, zatímco spory z civilních deliktů se řídí právem toho státu, kde došlo k újmě (*lex loci delicti*).²⁴⁶

Přestože je tradiční přístup přes svou zdánlivou jednoduchost dosti nepředvídatelný, dnes ho stále využívá dvanáct států v oblasti smluv a devět států v oblasti deliktů, což je nezanedbatelná část Spojených států amerických.²⁴⁷

3.3 Metoda „lepšího práva“

Metoda lepšího práva se v současné době používá v oblasti smluv jen v Minnesotě a Wisconsinu, zatímco v oblasti civilních deliktů se používá v pěti státech. Název, kterým se tato metoda označuje, je trochu zavádějící, protože „lepší právo“ je jen jedno z kritérií, které by k vyřešení kolizní situace mělo být vzato v úvahu. Tuto metodu představil v šedesátých letech Robert E. Leflar v sérii publikací.²⁴⁸ Při hledání rozhodného práva by soud dle této metody měl přihlédnout k následujícím pěti úvahám.

3.3.1 Pět kritérií dle metody lepšího práva

Na prvním místě Leflar uvedl předvídatelnost výsledku, ačkoliv pořadí, v jakém jsou uvedena tato kritéria, není důležité.²⁴⁹ Aspekt předvídatelnosti je v oblasti smluvních závazkových vztahů obzvlášť důležitý, protože každá smlouva se uzavírá s určitým

²⁴⁴ 14 N.E.2d 798 (N.Y. 1938).

²⁴⁵ Z originálu: „*characterization*“.

²⁴⁶ RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 177.

²⁴⁷ SYMEONIDES 2019 op. cit., s. 34-35.

²⁴⁸ RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 271.

²⁴⁹ RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 270.

očekáváním, a to by mělo být dodrženo. Když soud dojde k aplikaci stranami předvídaného práva, podporuje to důvěru v právní systém jako celek.²⁵⁰

Dále je dle této metody přihlíženo k udržení pořádku v mezistátních a mezinárodních vztazích. Tento bod by měl pomoci soudu v tom, aby pouze slepě neaplikoval právo fora, ale aby přemýšlel také o nárocích ostatních států na aplikaci jejich práva.²⁵¹ Pokud má totiž nějaký cizí stát nebo země zájem na aplikaci svého práva, stát *fora* to musí vzít v úvahu a dostatečně odůvodnit, proč se uplatní zrovna to právo, které určil.

Dle Leflara by měl soud vzít v úvahu i to, aby soudní proces proběhl co nejhladčeji. To chce Leflar zajistit už tím, že dovoluje soudu, aby použil procesní pravidla fora, ale hmotné právo cizího státu. Tím, že Leflar zahrne usnadnění soudního procesu do základních pěti kritérií navíc zajistí, aby se soudy věnovaly při hledání rozhodného práva i této otázce. Toto kritérium sice nepatří k nejdůležitějším, ale v některých kolizních situacích může soudci usnadnit rozhodování.²⁵²

Prosazování státních zájmů *fora* je také jedno z kritérií, ke kterým by měl soud přihlídnout, nicméně Leflar sám varuje soudy před tím, aby nezveličovaly důležitost tohoto kritéria a nebraly ho jako ospravedlnění pro použití práva *fora*, i když forum na aplikaci svého práva nemá žádný faktický zájem.²⁵³

Nejkontroverznějším kritériem této metody je samozřejmě test lepšího práva. Leflar lepší právo zahrnul, protože si všímal, že soudci mají obecně tendenci aplikovat na případ lepší právo, aby dosáhli podle nich spravedlivého výsledku. Dle jeho slov: „*Jakýkoliv rozumný soud bude preferovat to právo, které dává socio-ekonomický smysl v době rozhodování soudu, ať už se jedná o právo vlastního nebo cizího státu.*“²⁵⁴ Když soudy ale rozhodné právo hledají dle ostatních metod, musí spravedlivých výsledků dosahovat „tajně“ pomocí různých únikových nástrojů nebo jiných obcházení pravidel. Těchto únikových metod, které znepréhledňují judikaturu, je lepší se zbavit a ono posouzení, které právo je lepší, zahrnout již do základního procesu určení rozhodného práva.²⁵⁵ Tím se zprůhlední a zlegitimizuje celý proces, čímž selepší i předvídatelnost práva jako celku.

²⁵⁰ Leflar také poznamenává, že předvídatelnost výsledku bude odrazovat od tzv. „forum-shoppingu“. Srov. LEFLAR, Robert. *Conflicts Law: More on Choice-Influencing Considerations*. *California Law Review*, 1966, vol. 54, no. 4, s. 1584 a násl., s. 1586.

²⁵¹ LEFLAR op. cit., s. 1586.

²⁵² LEFLAR op. cit., s. 1587-1588.

²⁵³ RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 272.

²⁵⁴ LEFLAR op. cit., s. 1588.

²⁵⁵ RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK, s. 272.

3.3.2 Problémy metody lepšího práva

Jako první se nabízí problém, že „lepší právo“ nemá žádnou pevnou definici. Pojem je to opravdu velmi vágní a není úplně jasné, které faktory z některého práva dělají právo lepší. Tak volná definice může být soudy vyložena nejrůznějšími způsoby, což odporuje konceptu právní jistoty a předvídatelnosti výsledku. Na druhou stranu tento přístup zajišťuje pro zúčastněné osoby spravedlivé a transparentní řešení, které je šité na míru danému sporu.

Dalším problémem této metody je to, že soudy přehnaně často shledají, že lepší právo je právo *fora*. Leflarovi ale tento výsledek příliš nevadí, protože zakotvením testu lepšího práva nechtěl zavést úplně novou praxi v hledání rozhodného práva, nýbrž se snažil hlavně o zprůhlednění postupu a argumentace soudů při hledání rozhodného práva.²⁵⁶

Dalo by se právem namítat, že metoda lepšího práva má spoustu nedostatků. Je to samozřejmě pravda, ale neliší se tím nijak od ostatních přístupů, protože každý přístup provází řada souvisejících problémů. Přístup lepšího práva ale tyto nedostatky vynáší na povrch, když nutí každého soudce při každé kolizní situaci, aby pravdivě a transparentně odůvodnil výsledek procesu určení rozhodného práva.

3.4 Rozhodné právo v případě absence volby práva v EU

V Evropské unii je rozhodné právo určováno dle harmonizujícího nařízení Řím I. Pro nalezení rozhodného práva při neexistenci volby práva dle článku 3 určuje nařízení Řím I rigidní pravidla, pro která je občas toto nařízení kritizováno,²⁵⁷ ale v nařízení Řím I je zajištěna i flexibilita rozhodování, jak zmiňuji níže. Hlavním ustanovením pro hledání rozhodného práva při neexistenci volby práva je článek 4 nařízení Řím I.

3.4.1 Ustanovení použitelné při absenci volby práva v nařízení Řím I

Článek 4 vyjmenovává v odstavci 1 metodiku určení rozhodného práva pro jednotlivé smluvní typy. Např. smlouvy o koupi zboží se řídí právem země, v níž má prodávající své obvyklé bydliště, smlouva o poskytování služeb se řídí právem země, v níž má poskytovatel služby obvyklé bydliště, smlouvy týkající se nemovitostí se řídí právem

²⁵⁶ LEFLAR op. cit., s. 1588.

²⁵⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 334 stran. ISBN 978-80-7400-504-6, s. 160.

země, kde se nachází nemovitost a franšízové smlouvy se řídí právem obvyklého bydliště osoby, již byla franšíza udělena.²⁵⁸

Čl. 4 odst. 2 pak zajišťuje případy, že se daná smlouva dá podřadit pod více smluvních typů dle odst. 1 nebo že se naopak nedá podřadit pod žádný z těchto typů. Tyto případy jsou ošetřeny tak, že se použije právo země, kde má strana, která poskytuje plnění charakteristické pro smlouvu, své obvyklé bydliště. Tím se nařízení Řím I vyhýbá možnosti *dépeçage* a určuje rozhodné právo i na smlouvy, které nejsou v čl. 4 odst. 1 vyjmenovány.

Čl. 4 odst. 3 nařízení Řím I pak nastavuje únikovou doložku, stejně jako to dělá Druhý Restatement u každého speciálního ustanovení, které pevně určuje rozhodné právo na určitý smluvní typ. Nařízení Řím I stanoví, že pokud je smlouva zjevně úžeji spojena s jinou zemí, pak se použije právo této země.²⁵⁹ Tím je umožněno evropským soudcům, aby se vyhnuly možným nevhodným výsledkům, ke kterým by mohlo dojít nutnou aplikací rigidních pravidel z odstavce prvního.

Pokud není možné případ vyřešit aplikací odstavce 1 nebo 2, pak musí soud přistoupit k čl. 4 odst. 4 nařízení Řím I, které stanoví, že na tyto smlouvy se aplikuje právo země, která je s danou smlouvou nejúžeji spojena. Toto ustanovení je dosti vágní a nestanovuje jasná pravidla, jak posuzovat, která země je s případem nejúžeji spojena. To samozřejmě ubírá na právní jistotě, která jinak hraje v nařízení Řím I důležitou roli.²⁶⁰

Celý článek 4 nařízení Řím I je uveden tím, že ustanovením článku 4 nejsou dotčena ustanovení článků 5 - 8 nařízení Řím I. Tato ustanovení totiž určují rozhodné právo pro některé smluvní typy zvlášť. Jedná se o smlouvy o přepravě, spotřebitelské smlouvy, pojistné smlouvy a individuální pracovní smlouvy. Například v oblasti pojistných smluv se rozhodné právo určuje dle obvyklého bydliště pojistitele, ani zde ale nařízení Řím I neopomnělo zahrnout únikovou doložku.²⁶¹ Pro individuální pracovní smlouvy pak nařízení určuje rozhodné právo státu, kde zaměstnanec vykonává svoji práci. Pokud nelze

²⁵⁸ Čl. 4 odst. 1 nařízení Řím I.

²⁵⁹ Při určování země, která je s případem nejúžeji spojena, by se mimo jiné mělo přihlídnout k tomu, zda má smlouva velmi úzký vztah s jinou smlouvou nebo smlouvami. Srov. PAUKNEROVÁ op. cit., s. 163.

²⁶⁰ PAUKNEROVÁ op. cit., s. 163.

²⁶¹ Čl. 7 odst. 2 nařízení Řím I.

takto rozhodné právo určit, řídí se smlouva právem země, v níž se nachází provozovna, která zaměstnance zaměstnala.²⁶²

3.4.2 Srovnání s americkou úpravou

Jak je zřejmé, nařízení Řím I velmi přehledně a pomocí pevných pravidel určuje rozhodné právo při neexistenci volby práva. Právní jistota je v nařízení Řím I důležitým institutem. Snadno můžeme nalézt obrovský rozdíl mezi čl. 4 nařízení Řím I a § 188 Druhého Restatementu. Druhý Restatement v § 188 neuvádí ani jeden pevný kolizní určovatel a místo toho pouze vymezuje seznam relevantních faktorů, které se mají při hledání rozhodného práva vzít v úvahu, a to v rámci ještě obecnějších zásad stanovených v § 6. Nařízení Řím I v článku 4 zřetelně propojuje dvě protichůdné myšlenky, a to předvídatelnost práva a materiální spravedlnost (rigiditu a flexibilitu).²⁶³ Předvídatelnost je zajištěna určením rozhodného práva dle pevných, předem daných kolizních určovatelů, spravedlnost je pak zajištěna únikovou doložkou obsaženou v čl. 4 odst. 3. Druhý Restatement se vyznačuje velkou mírou flexibility při určování rozhodného práva, což by mělo zajistit v daném případě spravedlivý výsledek. Právní jistota je sice zahrnuta jako jedna z obecných zásad § 6 Druhého Restatementu, ale ve skutečnosti je při složitějším sporu velmi těžké odhadnout, jak soud určí rozhodné právo.

Největší přínos nařízení Řím I ale dle mého názoru tkví v tom, že sjednocuje kolizní právo v oblasti smluvních závazkových vztahů ve všech státech Evropské unie. Díky své univerzální použitelnosti se nařízení Řím I nevztahuje pouze na situace vnitroeurospké, ale na všechny kolizní situace, které jsou řešeny před soudy členských států.²⁶⁴ To do oblasti přeshraničních smluvních závazkových vztahů přináší obrovskou míru právní jistoty, protože je garantováno, že soudy všech evropských zemí případ rozhodnou podobně. Ve Spojených státech naopak jednotná právní úprava chybí. To, ve kterém státě se bude rozhodovat spor, tedy může naprosto zásadně ovlivnit výsledek. Této právní nejistotě se dá předejít zahrnutím exkluzivní volby soudu do smlouvy, ale ani ta nezajistí stoprocentní výsledek, protože problematika volby soudu je v USA upravena ještě méně

²⁶² Čl. 8 odst. 2 a 3 nařízení Řím I.

²⁶³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, KLÁRA DRLIČKOVÁ, TEREZA KYSELOVSKÁ a JIŘÍ VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 392 stran, 2018. ISBN 978-80-7598-123-3, s. 51-52.

²⁶⁴ ROZEHNALOVÁ, DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ & VALDHANS op. cit., s. 51.

Rozhodné právo v případě absence volby práva

než volba práva.²⁶⁵ Kolizní úprava smluvních závazkových vztahů při neexistenci volby práva v Evropské unii je tedy jistě přehlednější a vede k předvídatelnějším výsledkům, než kolizní úprava v USA.

²⁶⁵ BŘÍZA 2012, s. 242.

Závěr

V této diplomové práci jsem shrnula základy kolizní úpravy v USA v oblasti smluvních závazkových vztahů.

V první kapitole jsem rozebrala určitá specifika, která jsou vlastní americkému systému mezinárodního práva soukromého. Tyto zvláštnosti jsou způsobeny hlavně tím, že USA je federální stát, ve kterém fungují zároveň různé právní řády na dvou úrovních, státní a federální, přičemž státní právo se musí držet v mantinelech nastavených federální Ústavou USA. Další specifika amerického MPS, *law market* a *forum-shopping* jsou následkem vysoké mobility mezi státy, která je pro USA typická. Americké státy totiž nejsou rozděleny fyzickou hranicí, jazykem, ani odlišnou kulturou, proto v USA dochází k vysokému počtu mezistátních kolizních situací. Významná část závazkového práva je ale v USA sjednocena právním předpisem *Uniform Commercial Code*, který harmonizuje v USA obchodní právo, přičemž tato úprava obsahuje i kolizní normy. Přesto stále existuje velké množství smluv, které pod *Uniform Commercial Code* nespadají, a tím pádem se na ně musí použít obecná kolizní úprava daného státu.

Dále jsem rozebrala turbulentní vývoj amerického mezinárodního práva soukromého, ve kterém figurují jak První a Druhý Restatement, tak plejáda dalších možných přístupů. V oblasti svobodné volby práva zaznamenaly Spojené státy americké významný posun, protože do padesátých let minulého století americké soudy volbu práva vůbec neuznávaly. Nyní je autonomní volba práva základem celé kolizní úpravy smluvních závazkových vztahů a ustanovení § 187 Druhého Restatementu o volbě práva je uznáváno prakticky ve všech státech USA. V oblasti neexistence volby práva došlo také ve většině států k odklonu od všeobecně uznávaného pravidla *lex loci contractus*, které bylo základem Prvního Restatementu. Systém určování rozhodného práva dle Prvního Restatementu ale bohužel nebyl nahrazen novým jednotným systémem. Jednotlivé státy se přiklonily k různým moderním přístupům, např. Druhému Restatementu, metodě lepšího práva nebo kombinaci moderních přístupů, což vyústilo až v současný nepřehledný stav, kdy americké státy můžeme rozřadit do pěti kategorií dle přístupu k určování rozhodného práva při neexistenci volby.

V druhé kapitole se věnuji autonomní volbě práva ve smluvních závazkových vztazích. Nejprve se zabývám otázkami posouzení platnosti samotné dohody o volbě práva. Dále shrnuji přístup k volbě práva dle Druhého Restatementu, který dominuje u amerických soudů při posuzování autonomní volby práva. Druhý Restatement nastavuje na volbu práva několik požadavků, konkrétně musí mít zvolené právo podstatný vztah s transakcí nebo pro jeho použití musí existovat jiný rozumný důvod. Dále musí být volba práva v souladu s fundamentálními normami veřejného pořádku státu *legis causae*. To, jak s výhradou veřejného pořádku zachází soudy v konkrétních situacích, nastiňuji v kapitole 2.2.2.4. Poslední část druhé kapitoly se věnuje úpravě v *Uniform Commercial Code*, který harmonizuje v USA oblast obchodního práva a zahrnuje i ustanovení přípustnosti volbě práva. I přes nepovedenou textaci tohoto ustanovení, které se významně liší od ustanovení § 187 Druhého Restatementu, dochází soudy dle obou právních předpisů ke srovnatelným výsledkům.

Třetí kapitola se věnuje jednotlivým přístupům k hledání rozhodného práva. Na začátku uvádím aktuální rozdělení států do kategorií dle používaného přístupu. Dále se rozepisují o nejčastějším moderním přístupu, úpravě v Druhém Restatementu. Druhý Restatement rozhodné právo hledá vždy pro ten aspekt smlouvy, který je předmětem sporu, což může vést až k rozštěpení smlouvy, tzv. *dépeçage*. Druhý Restatement ve svém § 188 vymezuje seznam kontaktů, které má soud vzít v potaz při hledání rozhodného práva. Dále má soud vzít v potaz při řešení každé kolizní situace kritéria dle § 6, která zahrnují např. potřeby mezistátních a mezinárodních systémů, relevantní právní normy *fora*, ochranu oprávněného očekávání atd. Úprava dle Druhého Restatementu tedy nabízí dosti volná vodítka pro soudy hledající rozhodné právo, což ale zajišťuje věcně spravedlivé rozhodnutí v daném případě. Výsledky dosahované Druhým Restatementem se dají srovnat s výsledky dosaženými další podobnou moderní metodou „významných kontaktů“ a s výsledky, kterých bývá dosaženo ve státech, které používají mix moderních přístupů.

Dále se v druhé kapitole věnuji tradiční metodě dle Prvního Restatementu, která je postavena na několika rigidních pravidlech. Pro smlouvy určuje rozhodné právo státu, kde byla smlouva uzavřena (*lex loci contractus*), jen pro spory z plnění ze smlouvy používá právo státu, kde má být plněno (*lex loci solutionis*). Kdyby soudy tento přístup konzistentně aplikovaly, byla by zajištěna právní jistota a předvídatelnost. Na druhou

stranu by mohlo docházet k nežádoucím a nepraktickým výsledkům, protože místo uzavření smlouvy často není vůbec spojeno s daným smluvním vztahem. Proto se soudy postupem času naučily používat tzv. únikové nástroje, které zajistí, aby se mohlo zvolit vhodnější právo. Tyto únikové nástroje zahrnují využití zpětného a dalšího odkazu, tzv. charakterizace smlouvy, výhradu veřejného pořádku *legis fori* a *legis causae* nebo manipulace s určením okamžiku uzavření smlouvy.

Třetí metoda určení rozhodného práva, kterou popisují v druhé kapitole, je tzv. metoda lepšího práva. Tato metoda nastavuje pět kritérií, která mají být brána v úvahu při hledání rozhodného práva. Tato kritéria zahrnují např. předvídatelnost výsledku, prosazování státních zájmů fora a nalezení „lepšího práva“. Lepší právo je zahrnuto, protože soudy stejně mají tendenci lepší právo volit, jen toho jsou nuceny dosahovat nejrůznějšími únikovými nástroji.

V různých částech této diplomové práce jsem srovnávala americkou úpravu kolizního práva s evropskou, která je harmonizována nařízením Řím I. Svobodná volba práva je základem jak evropské, tak americké kolizněprávní úpravy smluvních závazkových vztahů. Volba práva je ale v Evropské unii přípustná v širší míře než v USA. Dle nařízení Řím I nemusí zvolené právo nijak souviset s případem, dle americké úpravy musí existovat mezi transakcí a zvoleným právem podstatný vztah nebo jiný rozumný důvod. Obě úpravy připouští možnost odmítnutí volby práva kvůli rozporu s veřejným pořádkem státu *legis limitatis*, což rozebírám v kapitole 2.2.2.

V oblasti neexistence volby práva je evropská úprava v porovnání s tou americkou rigidnější, přestože také obsahuje únikové doložky, které soudům umožňují vyhnout se aplikaci nevhodného práva. Nařízení Řím I platí ve všech státech EU, což smluvním stranám zajišťuje vysokou míru právní jistoty, protože soudy všech členských států by měly rozhodovat podobně. Ve Spojených státech amerických je úprava rozhodného práva roztržštěná do pěti různých kategorií, přičemž ani toto rozdělení neplatí absolutně, protože se soudy často od převažující praxe odchyľují, aby rozhodly spravedlivě s přihlédnutím ke konkrétním skutečnostem daného případu.

Z komparace dále vyplývá, že v USA soudy fungují hlavně se záměrem rozhodnout spravedlivě v dané věci na úkor právní jistoty. Dle mého názoru se zde ve velké míře projevuje rozdíl mezi právem kontinentálním a *common law*, protože v EU je právní jistota prioritou. V oblasti smluv je nedostatek právní jistoty obzvlášť nebezpečný,

protože pro obchodní transakce v rádech milionů dolarů je předvídatelnost klíčová. I v USA ale lze problémům předejít vhodně formulovanou volbou práva a volbou soudu ve smlouvě. Obecně se dá říci, že volba práva je v USA v oblasti obchodních vztahů běžně uznávána a její odmítnutí bývá spíše výjimkou.²⁶⁶

Je pro mne překvapivé, že i když je americké mezinárodní právo soukromé takto roztržštěné, stále neexistuje tlak na federálního zákonodárce, aby tuto oblast sjednotil. Možná tomu napomáhá jednotící prvek ve formě *Uniform Commercial Code*, jehož úprava se vztahuje na podstatnou část smluvního práva. Dalším jednotícím prvkem je vysoká vymahatelnost dohod o volbě práva. Dalo by se také tvrdit, že když už dojde v USA ke sporu s kolizním prvkem, soud rozhodne spravedlivě s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného případu, což také pomáhá v oblasti kolizněprávní úpravy zachovat *status quo*. Ačkoliv je kolizní úprava smluvních závazkových vztahů v USA velmi složitá a často nepřehledná, věřím, že tato diplomová práce přispívá k lepší orientaci české právní obce v této oblasti.

²⁶⁶ Ke stejnému výsledku dochází i Bříza, i když zmiňuje, že vysoká míra vymahatelnosti volby práva je možná způsobena i tím, že se strany častěji soudí ve státech, které budou volbu práva spíše respektovat. Srov. BŘÍZA 2012, s. 239.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Knihy	Zkrácená citace
AMERICAN LAW INSTITUTE. <i>Restatement of the Law Second, Conflict of Laws - Volume 1</i> . St. Paul, MN: American Law Institute Publishers, 1971. 734 stran.	Komentář k Druhému Restatementu
BŘÍZA, Petr. <i>Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě</i> . Praha: C.H. Beck, 2012. Právní praxe. 328 stran. ISBN 978-80-7179-606-0.	BŘÍZA 2012
HAY, Peter, BORCHERS, Patrick, SYMEONIDES, Symeon. <i>Conflict of laws</i> . 5th ed. St. Paul, MN: Thomson/West, 2010. 1800 stran. ISBN 0314146458.	HAY, BORCHERS & SYMEONIDES
PAUKNEROVÁ, Monika. <i>Evropské mezinárodní právo soukromé</i> . 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 334 stran. ISBN 978-80-7400-504-6.	
RICHMAN, William M., REYNOLDS, William L. a WHYTOCK, Christopher A. <i>Understanding conflict of laws</i> . 4th ed. New Providence, NJ: LexisNexis, 2013. 480 stran. ISBN: 978-0769864495.	RICHMAN, REYNOLDS & WHYTOCK
ROZEHNALOVÁ, Naděžda, KLÁRA DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. <i>Mezinárodní právo soukromé Evropské unie</i> . 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-123-3.	
ROZEHNALOVÁ, Naděžda, DRLIČKOVÁ, Klára, KYSELOVSKÁ, Tereza a VALDHANS, Jiří. <i>Úvod do mezinárodního práva soukromého</i> . Praha: Wolters Kluwer, 2017. 304 stran. ISBN 978-80-7552-699-1.	
SYMEONIDES, Symeon. <i>American private international law</i> . Frederick, MD: Aspen, 2008. 372 stran. ISBN 9789041127426.	SYMEONIDES 2008
SYMEONIDES, Symeon. <i>The American choice-of-law revolution: past, present and future</i> . Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. 478 stran. ISBN 9004152199.	SYMEONIDES 2006

Články

BŘÍZA, Petr. *Široké nůžky americké teorie a praxe při vynucování volby práva v obchodních smlouvách, aneb mají Evropané co závidět? Jurisprudence*, 2008, č. 7, s. 19 a násl.

HANCOCK, Moffat. *Crisis, Chaos, and Confusion in Conflict of Laws*. *Stanford Lawyer*, 1966, issue 1, cover story.

LEFLAR, Robert. *Conflicts Law: More on Choice-Influencing Considerations*. *California Law Review*, 1966, vol. 54, no. 4, s. 1584 a násl.

ROOSEVELT, Kermit III. *Brainerd Currie's Contribution to Choice of Law: Looking Back, Looking Forward*. *Mercer Law Review*, 2014, vol. 65, s. 501 a násl.

ROOSEVELT, Kermit III. *Certainty versus Flexibility in the Conflict of Laws*. *Faculty Scholarship at Penn Law*, 2019, str. 2029 a násl.

SYMEONIDES, Symeon. *Choice of Law in the American Courts in 2019: Thirty-Third Annual Survey*. Bude zveřejněno v *American Journal of Comparative Law*, 2020, vol. 68.

SYMEONIDES, Symeon. *Issue-by-Issue Analysis and Dépeçage in Choice of Law: Cause and Effect*. *University of Toledo Law Review*, 2014, vol. 45, no. 1.

SYMEONIDES, Symeon. *The American Revolution and the European Evolution in Choice of Law: Reciprocal Lessons*. *Tulane Law Review*, 2008a, vol. 82, no. 5.

SYMEONIDES, Symeon. *The First Conflicts Restatement through the Eyes of Old: As Bad as its Reputation?* *Southern Illinois University Law Journal*, 2007, vol. 32.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Oficiální internetové stránky vlády státu Louisiana. In Louisiana.gov [online]. [cit. 27.2.2020]. Dostupné z: <https://www.louisiana.gov/about-louisiana/>.

Oficiální internetové stránky Uniform Law Commission. In Uniformlaws.org [online]. [cit. 29.2.2020]. Dostupné z <https://www.uniformlaws.org/aboutulc/overview>.

Oficiální příručka knihovny Harvard University Law School k sekundárním pramenům práva. In Harvard.edu [online]. [cit. 7. 3. 2020]. Dostupné z: <https://guides.library.harvard.edu/c.php?g=309942&p=2070280>.

Oficiální internetové stránky Legal Information Institute pod záštitou Cornell Law School. In Law.cornell.edu [online]. [cit. 10. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.law.cornell.edu/wex/forum_shopping.

Přehled států, které přijaly obecná ustanovení UCC. In Uniformlaws.org [online]. [cit. 5. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.uniformlaws.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.aspx?DocumentFileKey=87aa88ba-1943-f4f6-515a-4799df8f6707&forceDialog=0>.

3. Seznam použitých právních předpisů

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I). Úř. věst. 2008, L. 177, s.6).

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. (Druhý) Restatement mezinárodního práva soukromého (1971). American Law Institute [cit. 18. 2. 2020].

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. Jednotný obchodní zákoník Spojených států amerických, ve znění pozdějších předpisů. In Uniformlaws.org [online]. Uniform Law Commission [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.uniformlaws.org/acts/ucc>.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. (První) Restatement mezinárodního práva soukromého (1934). American Law Institute.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. Ústava Spojených států amerických, ve znění pozdějších předpisů. In: Archives.gov [online]. [cit. 13. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/founding-docs/constitution>.

Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Římská úmluva), Řím, 19. června 1980, vyhlášena pod č. 64/2006 Sb. m. s.

4. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Court of Appeals of California ve věci *Application Group, Inc. v. Hunter Group, Inc.* 61 Cal.App.4th 881, 72 Cal.Rptr.2d 73 (Cal.App.1998).

Rozhodnutí Court of Appeals of California ve věci *Aral v. Earthlink, Inc.* 134 Cal.App.4th 544 (Cal. Ct. App. 2005).

Rozhodnutí Court of Appeals of California ve věci *Klussman v. Cross Country Bank* 134 Cal.App.4th 1283 (Cal. Ct. App. 2005).

Rozhodnutí Court of Appeals of Maryland ve věci *Jackson v. Pasadena Receivables, Inc.* 398 Md. 611, 921 A.2d 799 (2007).

Rozhodnutí Court of Appeals of New York ve věci *Holzer v. Deutsche Reichsbahn-Gesellschaft et al.*, 14 N.E.2d 798 (1938).

Rozhodnutí Court of Appeals of New York ve věci *Loucks v. Standard Oil Co. of New York*, 120 N.E. 198, 201-202 (1918).

Rozhodnutí Court of Appeals of Oregon ve věci *MacHado-Miller v. Mersereau & Shannon, LLP*. 43 P.3d 1207 (Or. Ct. App. 2002).

Rozhodnutí United States District Court for the Southern District of California ve věci *Swenson v. T-Mobile USA, Inc.* 415 F.Supp.2d 1101 (2006).

Rozhodnutí United States District Court for the Southern District of New York ve věci *Estee Lauder Co., Inc. v. Batra* 430 F. Supp. 2d 158 (S.D.N.Y. 2006).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Kalifornie ve věci *Discover Bank v. Superior Court* Cal.4th 148, 30 Cal.Rptr.3d 76,113 P.3d 1100 (Cal.2005).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Kalifornie ve věci *Pitzer College v. Indian Harbor Ins. Co.*, 447 P.3d 669 (Cal.2019).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Louisiana ve věci *Robinson v. Robinson* 778 So.2d 1105 (La. 2001).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Massachusetts ve věci *Milliken v. Pratt* 125 Mass. 374 (1878).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Massachusetts ve věci *Oxford Global Resources, LLC v. Hernandez* 106 N.E.3d 556 (Mass. 2018).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Utah ve věci *Prows v. Pinpoint Retail Sys., Inc* 868 P.2d 809 (Utah, 1993).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Washington ve věci *McKee v. AT&T, Corp.* 164 Wash.2d 372, 191 P.3d 845 (2008).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Camp v. Lockwood*, 1 US (1 Dall.) 393 (1788).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Seeman v. Philadelphia Warehouse Co.*, 274 U.S. 403 (1927).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Sup. Ct. of N.H. v. Piper*, 470 US 274, 284 (1985).

Rozhodnutí Superior Court of New Jersey Appellate Division ve věci *Moore v. Fischer* A-3419-15T3 (N.J. Super. Feb. 13, 2017).

Rozhodnutí United States Court of Appeals, Eighth Circuit ve věci *JRT, Inc. v. TCBY Systems, Inc.* 52 F.3d 734 (8th Cir. 1995).

Seznam použitých zdrojů

Rozhodnutí United States Court of Appeals, Ninth Circuit ve věci *Hoffman v. Citibank (South Dakota), N.A.* 546 F.3d 1078 (9th Cir.2008).

Rozhodnutí United States Court of Appeals, Third Circuit ve věci *Gay v. Creditinform* 511 F.3d 369 (3d Cir. 2007).

Seznam použitých zkratk

Zkratky právních předpisů

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I). Úř. věst. 2008, L. 177, s.6).	Nařízení Řím I
SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. (Druhý) Restatement mezinárodního práva soukromého (1971). American Law Institute [cit. 18. 2. 2020].	Druhý Restatement
SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. (První) Restatement mezinárodního práva soukromého (1934). American Law Institute.	První Restatement
SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. Ústava Spojených států amerických, ve znění pozdějších předpisů. In: Archives.gov [online]. [cit. 13. 2. 2020]. Dostupné z: https://www.archives.gov/founding-docs/constitution .	Ústava USA
Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Římská úmluva), Řím, 19. června 1980, vyhlášena pod č. 64/2006 Sb. m. s.	Římská úmluva

Ostatní zkratky

Evropská unie	EU
Mezinárodní právo soukromé	MPS
Uniform Commercial Code (Jednotný obchodní zákoník)	UCC
Spojené státy americké	USA

Kolizní úprava smluvních závazkových vztahů v USA

Abstrakt

Tato diplomová práce je zaměřena na kolizní úpravu smluvních závazkových vztahů ve Spojených státech amerických, přičemž vybrané problémy jsou porovnávány s úpravou v Evropské unii. První kapitola je věnována specifikům, která jsou vlastní americkému systému mezinárodního práva soukromého. Tato specifika jsou z většiny způsobena americkým rozdělením právních řádů na federální právní řád a jednotlivé státní právní řády, ale zahrnují i např. fenomén *law-marketu* nebo *forum-shoppingu*. Dále jsem v krátkosti shrnula vývoj americké kolizní úpravy a charakterizovala jednotlivé přístupy, které se v průběhu vývoje kolizní úpravy objevily. Druhá kapitola je věnována svobodné volbě práva, její přípustnosti a omezením. Za využití recentní judikatury jsem nastínila přístup k autonomní volbě práva u jednotlivých smluvních typů. Závěr druhé kapitoly je věnován upravě autonomní volby práva dle *Uniform Commercial Code*, předpisu, který platí ve všech státech USA a který harmonizuje oblast obchodního práva. Třetí kapitola je zaměřena na hledání rozhodného práva při neexistenci volby práva. Rozebrala jsem nejrozšířenější přístup k řešení kolizních situací dle Druhého Restatementu, dále metodu dle Prvního Restatementu a metodu lepšího práva. V závěru třetí kapitoly jsem v krátkosti nastínila řešení kolizních situací při neexistenci volby práva dle nařízení Řím I, které v Evropské unii harmonizuje kolizní úpravu smluvních závazkových vztahů. V průběhu celé diplomové práce jsem porovnávala určité otázky s úpravou dle práva EU. Z komparace vyplývá výsledek, že americké mezinárodní právo soukromé se soustředí spíše na flexibilitu a spravedlnost výsledku, zatímco evropské právo dává důraz na právní jistotu a předvídatelnost. Jako hlavní nástroje jsem využila studium a analýzu právních předpisů a judikatury, jakož i převážně zahraniční odborné literatury.

Klíčová slova: mezinárodní právo soukromé v USA, rozhodné právo, smluvní závazkové vztahy.

Conflict of laws in contracts in the USA

Abstract

This thesis is focused on Conflict of Laws in the area of contractual relationship in the United States of America. Selected issues are being compared with law of the European Union. The First Chapter elaborates on the specific issues in Conflict of Laws, which are typical for the USA. These are mainly caused by the fact that within the USA, two separate legal systems operate on different levels - state and federal law. These specific issues also include the so-called idea of law-market or forum-shopping. Then I briefly summarize the history of American Conflict of Laws and describe the approaches that bear importance for the development of Conflict of Laws. The Second Chapter is focused on party autonomy in choice of law, its permissibility and limitations. Having used recent case law, I outline the approach to autonomous choice of law in certain types of contracts. The end of Chapter Two is about autonomous choice of law under the Uniform Commercial Code, which harmonizes the area of commercial law and which has been accepted in all American states. The Third Chapter deals with the absence of choice of law and finding the applicable law. I described the most widely used method under the Second Restatement, then the method under First Restatement and also the better-law approach. At the end of Chapter Three I briefly outline the European rule for absence of choice of law, as set out by the Rome I Regulation, which unifies conflict of laws in contracts in the whole European Union. Throughout the thesis, I compare certain issues with the law of the European Union. This yields the result that American private international law focuses on flexibility and material justice, whereas the European law gives special attention to legal certainty and predictability. The main tools used for writing this thesis were the analyses of legal text and case law, as well as mostly foreign scholarly literature.

Key words: conflict of laws in the USA, applicable law, contracts.